

Taborništvo, šola partizanskega življenja v naravi

Tridesetletnica Zveze tabornikov Slovenije je priložnost, da se natrosi lepih cvetic, zbranih v pisan šopek čestitk. Vse bi bilo prav, če to ne bi bilo v navzkrižju s taborniškimi pojmovanjem slovesnosti, če taborniki sami ne bi ves čas zahtevali, da njihovo dejavnost ocenimo objektivno: z zlatimi zvezdicami in črnimi pikami vred. Slovenska zveza tabornikov je doživljala odboja silovitega napredka, obdobja stagnacije, ko so bili taborniki samozadovoljni nad vsem, kar je bilo doseženo.

Taborniška organizacija se je razrasla v moč, ki ima kakih 25000 izšolanih ljudi, ki lahko v vsakem trenutku pomagajo ob elementarnih nesrečah, ki so vešči življenja v skromnih pogojih, ki jih ob nobenem trenutku ne bo zagrabila panika. Kaj vam pove, če zdajle seštejemo vse vodnike v taborniški organizaciji, ki v povprečju nimajo več kot 16 let. Kaj bi vam povedalo, če naštejemo vse taborniške veščine, v katerih mora mlad človek, pogosto tudi otrok, pokazati, kako se zna obvladati, kako zna iz tistega, kar ima pri roki, ohraniti lastno življenje. Najbrž premalo! Tabornike je treba doživeti, okusiti njihovo živ-

ljenje, ki ni zgolj romantika pod šotorom, je v bistvu sposobnost organiziranega življenja, ki ni posledica prisile, ampak zavesti vsakega člana.

Naš narodnoosvobodilni boj ne bi tako uspel, če bi bili partizani in njihovi kurirji mehkužni. Zato našim tabornikom ni treba iskati pobud pri tujih ljudstvih, imamo svoje vzore – naše partizane. Taborništvo je v neki meri šola partizanskega življenja v naravi, saj je tudi življenje v taboru trdo, treba je z marsičem potrpeti, se odpovedati udobju in se podrediti skupnosti. Ker pa vse življenje poteka na temeljih delavnosti, enakopravnosti in navezanosti drug na drugega, so naši tabori tudi šola socializma.

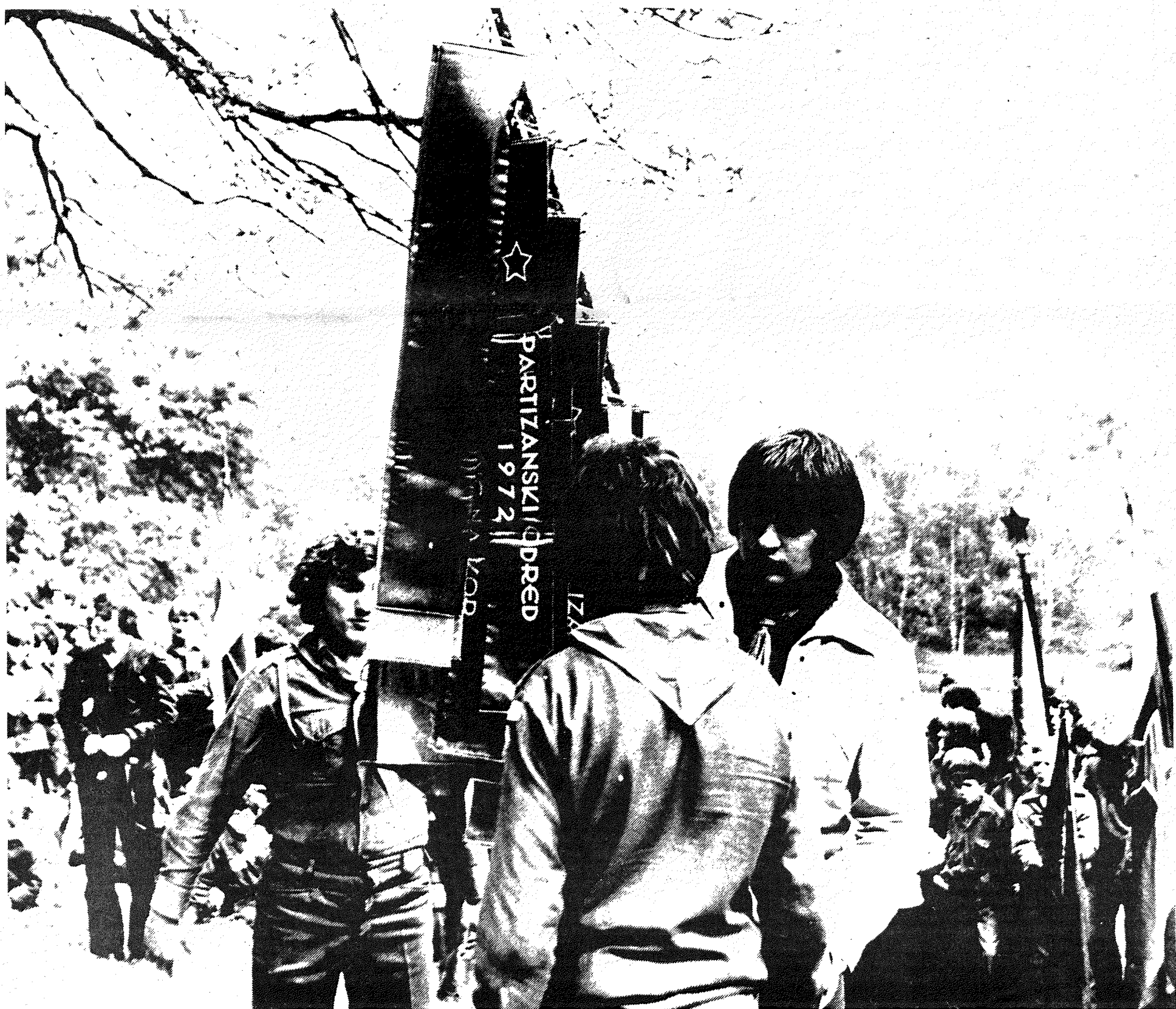
Nove vojno si ne želimo, in upamo, da je ne bo. Toda vzgojiti mladino tako, da bo znala prenašati napore, da se bo znašla v še tako težkih okoliščinah, da bo ostala kljub temu vedra – to bodi naša osnovna naloga. Zdrav duh v zdravem telesu je naše geslo. Harmonična vzgoja naše sredstvo. Dober človek naš cilj.

Gojko Bervar

Št. 15

16. aprila 1981

Leto XIX

Trideset let taborniške organizacije v Sloveniji. Obletnice niso samo za praznovanje. Obletnice so tudi zato, da se ob njih zamislimo, o zgodovini, o danes, o jutri in o nas samih v tem kolesju časa. Sedemindvajset tisoč tabornikov v Sloveniji je velika družina, ki za svoje uspešno delovanje zahteva od svojih članov tovarštvo v pravem pomenu besede. In tega je med taborniki veliko, na vsakem koraku. Če hočejo živeti složno drug z drugim, jim ne sme biti težko samoopovedovanje. Zakon enakosti, od najmlajšega do najstarejšega, velja med njimi, pa naj gre »za taborniški krog«, ki ga nosijo brez razločka, ali za samoupravljanje po delegatskem sistemu.

Več o tabornikih smo napisali na 10. strani.

Ž. D.

Rudolf Hribernik-Svarun šestdesetletnik

Nekdanjemu partizanskemu komandantu, narodnemu heroju ter članu sveta republike, so ob njegovi šestdesetletnici čestitali najvišji predstavniki družbenopolitičnih organizacij in teles SR Slovenije.

Slovesnost ob slavljenčevem jubileju je bila tudi na republiškem štabu za teritorialno obrambo, kjer je generalmajor Miha Petrič tovarišu Svarunu izročil čestitko in darilo Nikole Ljubičiča, komandanta Jugoslovanske ljudske armade. Miha Petrič je v zdravici spomnil prisotne na Svarunovo partizansko pot, na njegov prispevek k povojnemu razvoju naše armade ter na njegovo zagnano delo na področju teritorialne obrambe. Rudolf Hribernik-Svarun pa je v odgovoru na zdravico zagotovil, da ostaja še vedno bорец med borci in bo ostal v vrstah aktivnih sooblikovalcev naše socialistične družbe, dokler mu bodo to dopuščale moči. Njegovo sedanje delo je intenzivneje usmerjeno k pisanju prispevkov k zgodovini NOB, s čimer želi prispevati svoj delež k poznavanju in razumevanju našega osvobodilnega boja med drugo svetovno vojno in socialistične revolucije.

B. Ž. J.

France Popit – junak socialističnega dela

V ponedeljek, 13. aprila, je predsednik predsedstva SR Slovenije Viktor Avbelj-Rudi na slovesnosti, ki so se je udeležili številni družbenopolitični delavci v republiki in dolgoletni sodelavci, izročil Francetu Popitu, predsedniku CK ZKS, za njegovo dolgoletno revolucionarno delo odlikovanje, red junaka socialističnega dela, s katerim ga je odlikovalo predsedstvo SFRJ.

V svojem nagovoru je Viktor Avbelj med drugim tudi dejal: »Življenjska pot Franceta Popita je podobna poti tistih slovenskih revolucionarjev, ki so pomembno pripomogli, da je slovensko delovno ljudstvo z narodnoosvobodilnim bojem in s socialistično revolucijo vzelo svojo usodo v lastne roke...»

Istega dne je bila v Ljubljani tudi 9. seja CK ZKS, na kateri je predsednik CK ZKS Franc Popit govoril o aktualnih družbenopolitičnih razmerah in nalogah za priprave na kongrese zveze komunistov ter še posebej poudaril, da ostajata tudi v prihodnje naši osrednji nalogi uresničevanje ekonomske stabilizacije ter krepitev uveljavljanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.

40 let spominskih medalj JLA

Zakaj ne borcem?

Skoraj gotovo bo tudi letos ob 22. decembru ustanovljena posebna spominska medalja, kot so bile leta 1951, 1961 in 1971. Se je čas, da skušamo dobiti odgovor na vprašanje, ali je prav, da so si lahko prej našteje medalje pripeli tudi osemnajst let stari fantje v aktivni vojaški službi, brez njih pa so ostali borci, ki so armado postavljali na noge v časih najhujših preizkušenj – v narodnoosvobodilni vojni 1941–1945.

Prav je, da obudimo spomin na vse tri medalje, ki so jih ob obletnicah vstaje narodov Jugoslavije in nastanka Jugoslovanske ljud-

ske armade dobili aktivni pripadniki JLA. Prva je nastala že leta 1951. Takrat je bilo v aktivni vojaški službi med častniki in podčastniki še vedno veliko, celo zelo veliko udeležencev narodnoosvobodilne vojne. Tako je na ta način res dobilo spominske medalje 1941–1951 veliko borcev. Dodati je potrebno, da so pa vendarle ostali brez njih borci, ki niso bili v aktivni vojaški službi. Na teh prvih medaljah sta bila upodobljena vojak s čelado in vojak s titovko, za njima dve zastavi in letnici 1941–1951. Če te prve medalje obrnemo, vidimo, da gre v bistvu za dve medalji. Na obeh sicer piše »Desetogodišnjica jugoslovanske armije«, vendar je na prvih napis v latinici in na drugih v cirilici. Zanimivo bi bilo vedeti, zakaj je prišlo do tega in ali je različnost pisav pomenila tudi po pisavi opredeljeni krog nosilcev? Posebnost je tudi naziv Jugoslovanska armija, saj je z ukazom vrhovnega komandanta 22. decembra 1951 postala dotedanja JA že JLA. Uporaba dotedanjega naziva je razumljiva, ker se je medalja nanašala na preteklo obdobje.

Prvega oktobra 1961 je državni sekretar za ljudsko obrambo Ivan Gošnjak izdal odlok o ustanovitvi spominske medalje in plakete ob proslavljanju dvajsetletnice vstaje narodov Jugoslavije in nastanka Jugoslovanske ljudske armade. Medalja je bila ustanovljena za vse aktivne podoficirje, oficirje in vojaške uslužbence, ki so bili v stalnem sestavu JLA 22. decembra 1961. V odloku je bilo nedvoumno zapisano, da je bila medalja ustanovljena ob dvajsetletnici vstaje jugoslovanskih narodov, dobili pa so jo spet samo pripadniki JLA. Plaketa je bilo pisno priznanje, ki je bilo po odloku namenjeno vsem vojakom, mornarjem, gojencem vojaških šol, vojaškim obveznikom in civilnim osebam, ki so bili v vrstah JLA 22. decembra 1961. Medalja iz leta 1951 je visela na rdečem traku. Prva medalja iz leta 1961 pa na svetlo modrem trikotnem traku. Prva medalja je bila pozlačena, ta iz leta 1961, pa srebrne barve. Na njej je bil ob letnicah 1941–1961 upodobljen vojak s čelado in z brzostrelko čez prsi, za njim pa bojno letalo, ladja in tank. Na drugi strani medalje je napis »Dvajsetogodišnjica jugoslovanske narodne armije« – samo v latinici.

Bistveno drugačna je bila medalja leta 1971. Takrat je 15. junija 1971 državni sekretar za ljudsko obrambo Nikola Ljubičič izdal odlok o ustanovitvi spominske medalje in spominske značke ob proslavljanju 30-letnice vstaje narodov Jugoslavije in nastanka JLA. Tudi ta medalja je bila spet namenjena samo aktivnim podoficirjem, oficirjem in vojaškim uslužbencem, ki so bili v vrstah JLA 22. decembra 1971. Za civilne osebe, ki so bile dne 22. decembra 1971 zaposlene za nedoločen čas v JLA, je bila namenjena značka. Značka je bila likovno enaka kot prednja stran medalje, le da je bila manjša, saj je imela premer samo 20 milimetrov. Zapišimo, da precej likovno modernističen pristop ni koristil medalji. Pod letnicami 1941–1971 je bil ščit, v katerem so bile stilizirane podobe, ki se jih da šele s pomočjo prej omenjenega odloka razvozlati kot pilota, pripadnika kopenske vojske, mornarja, mladinka, moškega, ženske in mladinko. Vsi predstavljajo enotnost obrambnega sistema. Čudno, da je kljub temu spoznanju bila medalja še vedno namenjena samo aktivnim pripadnikom

10 let JLA 1941-1951 20 let JLA 1941-1961 30 let JLA 1941-1971 30 let zmage 1945-1975

JLA. Prihajalo pa je že do odločnih glasov iz borčevskih vrst, da ni prav, ker medalja ni segla tudi do borcev. Medalje so bile podeljene brez potrdil, vsaka je bila v majhni preprosti vrečki iz polivinila. Brez posebnih ceremonij so starešine enot razdelili medalje drugih častnikom in podčastnikom. Posebnost medalje je v njenem napisu na drugi strani. Besede so bile v srhohraščini, v makedonščini in v slovenščini! Na medalji je lepo pisalo »30 let Jugoslovanske ljudske armade«. Te medalje so vsele na trikotnem traku vijoličaste barve. Po tej medalji aktivnim pripadnikom JLA ni bilo treba spet deset let čakati na naslednje odličje. Že 27. novembra 1975 je vrhovni komandant oboroženih sil Jugoslavije maršal Tito izdal odlok o spominski medalji 30 let zmage nad fašizmom. Izrečno je bilo napisano, da se ustanavlja ob 30-letnici zmage nad fašizmom. Zato je toliko bolj čudno, da je bila spet namenjena samo aktivnim mlajšim oficirjem, oficirjem in vojaškim uslužbencem JLA, ki so bili v stalnem sestavu 9. maja 1975. Odlok je krog upravičencev razširil tudi na civilne osebe, ki so bile 9. maja 1975 zaposlene v JLA za nedoločen čas. Zato je bilo razumljivo, da so se po vsej Jugoslaviji spraševali borci, zakaj niso upravičeni do medalje. Prav bi bilo, da bi medalje najprej dobili borci, ki so s svojim bojem pripomogli k zmagi nad fašizmom in šele potem nekateri, ki nimajo čisto nobenih drugih zaslug, kot da so v službi v JLA, kot bi lahko bili kjerkoli drugje. Ali so pomagali protesti ali pa je bilo izdelanih dovolj medalj, vsekakor jih je bilo nekaj razdeljenih v Beogradu tudi na terenu. Odlok ni nikjer omenil tujce, ki so tudi dobili medalje. Maja 1975 je bila v Beogradu velika vojaška parada in takrat je bilo mogoče prvič videti te medalje, ki so jih dobili visoki gostje. Res pa je po garnizijah potekalo podeljevanje šele ob dnevu JLA.

Ne gre za nikakršno omalovaževanje pomena naših medalj ali za prosovjetsko propagando, če zapišemo, da so naše medalje obletnic JLA našle zgled v Sovjetski zvezi. Tam je bila 24. januarja 1938 ustanovljena jubilejna medalja 20 let delavsko-kmečke rdeče armade 1918–1938. Omejena je bila na 37000 pripadnikov poveljujočega sestava Rdeče armade z 20-letno službo ali z odlikovanjem z redom rdeče zastave v revoluciji. Ob obletnici 1918–1949 je bila ustanovljena spet podobna medalja, ki so jo dobili vsi oficirji in vojaki v službi, enako leta 1958, toda ob obletnici oboroženih sil 1918–1968 je

prišlo do spremembe, zaradi katere navajamo te sovjetske medalje. Razen aktivnih pripadnikov vojske so postali upravičeni do medalje tudi vsi bivši pripadniki, ki so se bojevali v vrstah oboroženih sil ali so bili odlikovani z medaljo za hrabrost, za vojne zasluge in s podobnimi medaljami. Torej so postali nosilci medalj vsi, ki so se bojevali v vojni. Enako je bilo z medaljo zmage 1945–1965 in z medaljo zmage 1945–1975. Prav bi bilo, če smo se že v povojnih letih zgledovanja po SZ odločili za podobno medaljo, kot so bile njihove ob obletnicah oboroženih sil – da upoštevamo tudi kasnejši razvoj in da letošnja in prihodnje podobne medalje pridejo tudi na prsi naših borcev. Brez njih ne bi bilo svobode in naše močne Jugoslovanske ljudske armade. Se je čas, da se zamisel uresniči. Če stabilizacijski časi tega ne dovoljujejo, se da poiskati drugo rešitev, ki ne bo protivarčevalna (če je varčevanje na račun medalj za borce sploh varčevanje). Prav gotovo bi bil v skrajnem primeru vsak borec pripravljen celo sam nositi storške izdelave medalje zanj. V marsikateri državi je to običajno in nič čudnega za vsa državna odlikovanja. Kakorkoli že, rešitev bi se morala najti, ker smo verjetno ena redkih, če ne celo edina zavezniška država, ki ni ustanovila spominske medalje za vse borce iz vojnih let. Janez I. Švajncar

Popravek

Odmev na Iz zamejstva o kosovskih nemirih, 14. št. TV-15

V omenjenem članku je prišlo do napačne informacije. Na skupščini v Kopru 4. aprila se namreč niso zbrali samo borci italijanske narodnosti iz zamejstva, ampak borci italijanske narodnosti, stanujoči v treh obalnih občinah, ki so med NOB sodelovali v slovenskih partizanskih enotah, poleg njih pa tudi predstavniki borčevske organizacije ANPI.

Uredništvo

Takšna je medalja, ki bo podeljena letos ob 40-letnici JLA. Na njej je lik maršala Tita, na drugi strani pa napis »40 godina Jugoslovanske narodne armije«. Posebno poglavje bi bilo ugotoviti, kako te medalje že sedaj prihajajo iz tovarne, ki jih izdeluje. Na značkarstvo zbiralskem trgu jih namreč spretni preprodajalci že ponujajo po (za te vrste medalj razmeroma visoki) ceni 250 dinarjev.

Kdo bo novi predsednik Francije

Notranje politični razlogi v sami Franciji in pa obstoječa mednarodna stvarnost sta tisti dve bistveni prvini, ki sta ves čas predvolilnega boja v Franciji za novega predsednika še kako burili francosko politično javnost. Dejansko gre Francija na volitve (prvi krog bodo opravili 26. aprila, drugi, končni pa 10. maja) razklana po dolgem in počez, kot menda ni bila še na nobenih volitvah. Ne samo da sta si desnica in levica v laseh za vodstvo države, tudi znotraj desnice in prav tako znotraj leveice obstajajo ostri spori, ki so pripeljali do hudega razkola med posameznimi političnimi silami. Na desnici se spopadata dve poglavitni struji, pripadniki sedanjega predsednika Giscarda d'Estaignea in pa razvejanim krilom degolističnega gibanja. Tudi degolisti so se namreč razcefrali na vsaj tri skupine, ki jih označujejo trije kandidati – Chirac, Debré in Marie Gaudaud. Nič boljše ni na levici, socialisti so postavili svojega kandidata Mitterranda, komunisti pa Marchaisa. Neuspeh prejšnjih predsedniških volitev leta 1974 je bil povod, da se je razbila enotnost leveice, ki je potem niso mogli več zakrpati, nasprotno, obe levi stranki gresta vse bolj vsak sebi.

Poglavitna imena med vsemi kandidati, okoli katerih bo tekla volilna bitka, so nedvomno Giscard, Chirac, Mitterrand in Marchais. Gre za to, katera dva bosta dobila največ glasov na prvem glasovanju 26. aprila in se tako »uvrstila za finale«, ki

bo 10. maja. Vse kaže, da bosta to Giscard in Mitterrand, četudi druga dva kandidata tudi nastopata, kot da bosta dobila zmago celo v drugem krogu. Marchais je celo že objavil program vlade, ki jo bo sestavil brž, ko bo izvoljen za predsednika. Razpisal bo nove parlamentarne volitve, v gospodarski politiki pa obljublja take ukrepe, ki bodo dali delo poldrugemu milijonu brezposelnih Francozov. Zdaj, na koncu volilne kampanje, je nekaj podobnega začel obljubljati tudi Giscard. Marchais vrhu tega sodi, da bi morali v vsakem primeru, če zmaga komunistični ali socialistični kandidat obe delavski stranki skupaj sestaviti novo vlado. Mitterrand je bolj previden in vse programe prelaga za obdobje po volitvah. Kar pa zadeva morebitni vstop komunistov v vlado v primeru zmage socialistov, Mitterrand že zdaj postavlja nedvoumen pogoj – komunistična partija mora spremeniti svojo sedanjo politiko do Afganistana. Kot je znano, je Marchais odobril in se strinja s sovjetsko vojaško intervencijo v Afganistanu.

Izidi prvega kroga volitev bodo zelo pomembni, pokazali bodo razmerje sil med vsemi štirimi kandidati, hkrati pa bodo tudi poučen kazalec, kam je usmerjena naklonjenost pretežnega dela volilcev. Če bosta izbrana za odločilno bitko – kot je pričakovati – Giscard in Mitterrand, potem se bodo morali degolisti in komunisti odločiti, ali za Giscarda ali za Mitterranda. Komunisti skoraj nimajo izbire, nemogo-

če je, da bi se odločili za Giscarda, torej ostane le Mitterrand. Degolisti pa so lahko bolj gibčni. Če se del degolistov odloči za Mitterranda, utegne to vplivati na Mitterrandove odločitve pri sestavi nove vlade, kaj lahko pride do sredinsko desne koalicije med socialisti in delom degolistov. V tem primeru bi komunisti ostali povsem na cedilu, četudi podpro v zadnjem krogu Mitterranda. No, zanimivo je, kako se je Sovjetska zveza vpletla v predvolilno bitko. V Moskvi nič ne skrivajo, da so na strani Giscarda d'Estaignea, ker jim njegova politika v sedanjem sklopu sporov med vzhodom in zahodom zelo ustreza, saj se Francija pod sedanjim predsednikom Giscardom močno poteguje – kljub hudemu ameriškem odporu – za pogajanja med vzhodom in zahodom.

Giscardova stranka se močno boji, da ne bi del degolovcev zares potegnil z Mitterrandom in tako omogočil njegovo zmago. Vse sedanje raziskave volilnega razpoloženja kažejo, da imata Giscard in Mitterrand enake možnosti za izvolitev. Zato Giscardova desnica vneto prikazuje Mitterranda kot ujetnika, talca komunistične partije, češ, da je povsem odvisen od njenih glasov, pa je zato moral prav gotovo dosti obljubiti komunistom, da ga bodo volili. Torej se tisti degolovci, ki bi radi kovali srečo na Mitterrandu, kaj lahko hudo opečejo. Skratka, francoska predvolilna situacija je vse prej kot pa jasna in razumljiva.

Drago Košmrlj

Glosa

Kmetič čaka, bikci pa žrejo...

Brez muke se še čevljev ne obuje, so vedeli naši stari. Ni lahko vzrediti voličev, da se jim na kosti obesi petsto kilogramov prepotrebnega mesa, dragega kot žafran in cenjenega kot suho zlato. A tudi prodati jih ni lahko, vedo povedati ljudje. V kozjanskih hribih že ne, je ondan zatarnal mlad kmetovalec, sit dedovega preživelega načina obdelovanja zemlje, ki se je podal v specializirano kmetovanje.

Bikci mukajo v njegovih hlevih in kar lepo jim gre v sodobnih pribežališčih. Saj, cene nimajo miru, kot ceste v tem hriboskem svetu so: gor, dol, gor, dol... ampak to ni najhujše.

Živali so torej dobile potrebno težo, lepo zalite so prežvekovalce v hlevu in sedaj bi jih bilo treba spraviti v dolino, v klavnico, k potrošniku, ki je željan mladega mesa, dragega mesa. Deset bi jih moralo zapustiti oddaljeno gorsko kmetijo. Mladi kmet je čakal. Se čaka. Več kot deset dni ni bilo nikogar od zadruga blizu, živali pa so kar naprej prežvekovale in odžirale hrano drugim. Kmetič se je z zadrugo seveda dogovoril, se domeni za rok, ko pridejo možje po bikce.

Od dogovorjenega roka naprej pita človek bikce zastonj.

Spodaj v zadrugi imajo več tozdov. Tozd, ki se mu reče Klavnica, in tozd, ki mu pravijo transport. Tozd Transport ognjevito zagovarja tezo, da ni upravičen prepeljati bikcev, četudi se ukvarja s prevozniško dejavnostjo, ker je to izključno zadeva klavnice, ki bo prevzela bikce v »končno obdelavo«. Problem naj razreši tozd Klavnica. A kaj, ko Klavnica samo kolje in prevoz ni njena dejavnost.

Kmetič čaka na prevoznike, bikci pa žrejo, žrejo...

Najtežje se je dogovoriti takrat, ko je vse jasno. Kdo bi vedel, ali je tudi pri posredništvu, ko se brez dela nabija odstotke k osnovni ceni, dogovarjanje tako megljeno?

Kakšnih deset kilogramov nižje so se tudi prepirali zaradi oslove sence. Šlo je zato, kje naj bi bila avtobusna postaja, višje ali nižje ob novi cesti, ki so jo desetletja pričakovali z nestrpnostjo. Vso stvar so spravili celo do izvršnega sveta, na predsedstvo, čeprav je znano, da občani rešujejo svoje probleme v domačim okolju. Preprosto zato, ker nekaterim ni šlo v glavo, da bi imel sosed prav. Splošna občanova korist je pri tem igrala še najmanjšo vlogo. Podobno kot pri zadevi z bikci ni nikogar zanimalo, kakšne posledice bo imel tretji.

Avtomatizmi človekove zaprtosti in nedovzetnosti za težave drugih so večkrat prav očitno nerazumljivi, če jim ne zleže pod kožo. Toda zlesti pod kožo se redkokomu zljubi. Čemu premišljevanje o kmetičku, ki čaka, o občanah, ki se tožarijo, ko pa je vendarle veliko bolj preprosto in udobneje sedeti na toplem in varnem, daleč od kipečega življenja.

Tozdovske mahinacije kot posledica nedogovarjanja, togega in zgolj pridobitniškega odnosa, kjer je človek le objekt, rušijo zaupanje in povzročajo škodo. Kdo je kriv, kateri tozd ima več mase na glavi, je navsezadnje povsem vseeno. Zagotovo pa ni vseeno, kako se bo poslej obnašal kmetič, ki je moral stati ob strani in prenašati zdrahe, in to prav v času, ko se bojujemo, da bi kar največ hrane pridelali doma in ne bi bili odvisni od uvoza. Tudi ni vseeno, če bo poslej prodal živino prek Sotle, mogoče tudi na črno in pri tem dobil celo nekaj dinarjev več, kot se je to že dogajalo. Pri tem poslu zanesljivo ne bo ostal praznih rok, niti mu ne bo treba čakati. Zakladnica naših norosti je včasih res neizčrpna.

Milenko Strašek

Devizni trg že, samo kakšen?

Priznati je treba, da smo se v teh dneh kar nekako oddahnili. V mesecu marcu se je jugoslovanski izvoz povečal za 27, slovenski pa za 32 odstotkov. Čeprav s tem še nismo odstranili velikega primanjkljaja iz prvih dveh mesecev letošnjega leta, ti podatki kažejo, da je vendarle prišlo do oživitve zunanjetrgovinskega poslovanja in da prihodnost le ni tako črno gleda.

Izboljšala se je tudi pokritost uvoza z izvozom. V Sloveniji znaša ta čas menda okrog 74 odstotkov, kar ni tako slabo, čeprav ne dosegamo lani začetnih smotrov. Vse to je izredno pomembno, saj vemo, da je od letošnjega izvoza v marsičem odvisno boljše ali slabše poslovanje celotnega jugoslovanskega gospodarstva. Če ne bo zadostnega izvoza, ne bo deviz za uvoz surovin in reprodukcijskega materiala. To pa pomeni, da bo prišlo do novih zastojev v proizvodnji, pri preskrbi z osnovnimi življenjskimi in drugimi izdelki.

Temu se je seveda treba izogniti in vsi ukrepi, ki jih v tem trenutku pripravljamo na najrazličnejših ravneh, so naravnani prav v to smer. Menijo, da bi morala federacija sprejeti zlasti ukrepe za spodbujanje izvoza na zahodna tržišča. Kljub dobrim sklepom še vedno večidel trgujemo z Evropo in z njo ustvarjamo tudi največji primanjkljaj.

Razmahnilo so se gospodarski stiki s sosednjimi državami. Najbolj uravnovešena je menjava z Avstrijo, medtem ko tega za Italijo nekakor ne bi mogli trditi. Na to verjetno v precejšnji meri vpliva skupna graditev karavanskega predora, prezreti pa ne kaže tudi sodelovanja v turizmu, na področju prometa in zvez itn.

Sodelovanje z državami v razvoju je še naprej skromno. To potrjujejo tudi nekateri letošnji podatki. Dokaj dobro se odvija menjava z Egiptom. Ta država odkupi približno dva odstotka vsega jugoslovanskega blaga, namenjenega tujemu tržišču.

Tu so potem še Indija, Irak in nekatere druge dežele. Na usmeritev močno vpliva nafta, ki jo moramo kupovati v tujini.

V celoti gledano pa smo za boljše gospodarsko sodelovanje s temi državami doslej kaj malo postorili. To velja tudi za Kitajsko. Delež našega izvoza v to državo je, na primer, lani znašal komaj pol odstotka, uvoz pa je bil še bolj skromen, čeprav je znano, da so možnosti trgovanja izredno velike.

Tako pri izvozu kot tudi uvozu se ne bi smeli omejevali le na nekaj držav. Jugoslavija bi morala enakomerneje trgovati z vsem svetom in to je ta čas gotovo ena najpomembnejših nalog. V tej smeri je mogoče pričakovati tudi ustrezne ukrepe, ki bi tako naravnost zagotavljali.

Od tega je nedvomno močno odvisen tudi letošnji primanjkljaj v poslovanju s tujino. Lani je znašal približno dve milijardi 200 milijonov dolarjev. Letos naj bi se vrtil okrog milijarde 800 milijonov. S tem bi ga zmanjšali na bolj razumno mejo, seveda pa tega cilja samo z ukrepi zvezne vlade še ne bo mogoče doseči.

Na dlani je, da največ dela čaka prav organizacije združenega dela, kjer bodo morali povečati produktivnost dela, izboljšati kakovost izdelkov in podobno. Samo s predpisi teh reči preprosto ni mogoče urediti. Pomembno je, da se v tujini še bolje organiziramo. Sklepe, ki jih je sprejela slovenska skupščina pred tremi leti, počasi uresničujemo, zato je na tujem še vedno veliko neracionalnosti, nepotrebnega podvajanja dela, medsebojnega konkuriranja in drugih podobnih pojavov.

Bolje se bo treba samoupravno organizirati doma. Ni mogoče pričakovati večjih uspehov, dokler se proizvajalci surovin in končnih izdelkov ne bodo dogovorili o skupnih nastopih na tujih trgih, dokler ne bodo uredili medsebojnih pravic in dolžnosti. Primerov takega sodelovanja sicer

nekaj že poznamo, vendar jih je za sedaj vse premalo.

In slednjič, obnoviti bo treba devizni trg. O njem znova veliko govorimo, kaže pa, da ga vsakdo razlaga po svoje. Zvezni organi so prvi predlog delovanja v deviznega trga pripravili. V njem je govor o obvezni prodaji deviz, o obveznostih poslovnih bank in podobno. Če bi tak predlog sprejeli, bi imeli – kot vse kaže – znova opraviti z administrativnim razdeljevanjem deviz. Namesto samoupravnih odnosov, bi krepili centralizirano razpolaganje z deviznimi sredstvi. Odrkli bi se temeljnemu načelu, po katerem morajo z devizami razpolagati temeljne organizacije združenega dela, torej tisti, ki jih ustvarjajo.

Temeljnimi organizacijam pravic do razpolaganja z devizami nihče ne more odvzeti. To smo jasno zapisali tudi v sistemskih zakonih, ki urejajo to področje, zato takih predlogov ni mogoče sprejeti. Devizni trg je treba oblikovati, vsaj postopoma, toda na povsem drugačni osnovi. Potrebujemo trg, na katerem bo glavno besedo imelo samoupravno organizirano združeno delo, ne pa država.

Stvar seveda ni preprosta. Za skupne gospodarske in druge potrebe bo devize treba združevati. Vendar pa naj bi za to združevanje poskrbele zlasti samoupravne interesne skupnosti za gospodarske odnose s tujino, znotraj katerih organizacije združenega dela že sedaj opravljajo številne naloge.

Organizirati bo treba promet deviz med poslovnimi bankami in na novo začrtati njihov odnos do narodne banke Jugoslavije. Spremeniti bo bržkone potrebno tudi nekatere predpise, ki danes tako poslovanje očitno ovirajo. Toda to je edina pot, po kateri je gospodarjenje z deviznimi sredstvi mogoče trajneje urediti in ki je v skladu z našimi družbenoekonomskimi odnosi.

Darko Marin

Sodelovanje z osnovno šolo

V začetku redne letne konference KO ZRVS Stožice je bilo predavanje o značilnostih vojaško-političnih odnosov v svetu in položaju v Jugoslaviji. Poučen film o topografiji in orientaciji je bil iz dopolnilnega programa. Na konferenci so ugotovili, da je bila obdelava gradiva s področja teoretičnega in praktičnega izvajanja strokovnega pouka zadovoljiva, udeležba na taktično-orientacijskih vajah pa je bila 87-odstotna. Prizadevali si bodo, da se letošnjih vaj udeleži še večje število RVS.

Posebno so pohvalili člane komisije za družbeno dejavnost, ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, ki so osnovni šoli Danile Kumar posvečali največjo pozornost pri delu obrambnega krožka in obrambnega dne. V okviru obrambne vzgoje so za vse učence predvajali filme o pomenu in delovanju pehotnega orožja, o požarni obrambi, o vrstah in uporabi protipehotnih min in podoben. Za vse učence 8. razredov so še izvedli streljanje z vojaško puško na strelišču ob Dolenjski cesti. V obrambnem krožku so poučevali topografijo, zgodovino NOB in SLO ter organizirali ogled vojašnic in orožja. Na obrambnem dnevu za učence 7. in 8. razreda je sodelovalo 20 RVS, ki so s sosedno krajevno organizacijo ZRVS Urška Zatler in enoto in vojašnice Ljubo Šercer pripravili vse potrebno, razlagali pehotno oborožitev ter bili v komisijah, kjer so učenci preverjali znanje. Tudi za letos imajo izdelan program dela in se že pripravljajo na obrambni dan, ki ga bo šola izvedla še ta mesec.

Dušan Rebolj

Po oceni dela smelo naprej

Konec marca so delegati na letni konferenci ZRVS občine Novo mesto pregledali in ocenili svoje delo v preteklem letu. Skozi uresničevanje programa dela so se člani ZRVS vključevali v vse tokove življenja od KS do občine. Z uspešnim izvajanjem aktivnosti so si utrjevali moralnopolitično in vojaško usposobljenost kot tudi obrambno pripravljenost. Ustvarjalno so delovali tudi v vseh sredinah družbenopolitičnega življenja pri razreševanju zahtevnih družbenih gospodarskih in političnih vprašanj.

Uspešnost ZRVS se je še zlasti kazala v podružbljanju SLO in DS, predvsem pa z nenehnim vključevanjem mladih. Tako je bilo skupno delovanje v pripravi in izvedbi obrambnih dni in v široki aktivnosti obrambnih krožkov na šolah in seveda v obrambnem usposabljanju skozi obrambne dneve na mladinskih delovnih akcijah (Suha krajina in druge). Z delom ZRVS med mladimi se je krepilo in vključevalo tudi ohranjanje in razvijanje tradicij NOB. Tako so se mladi seznanjali z vrednotami NOB, socialistične revolucije, samoupravljanja in neuvršenosti SFRJ.

V potekajoči aktivnosti NNNP 81 pa so člani ZRVS izvajali naloge skozi svoje programe dela kot tudi v skupnih nalogah SZDL, kjer delujejo v krajevnih organizacijah in drugih oblikah organiziranosti RVS.

Pri usposabljanju RVS in tudi sicer se je občinska organizacija uspešno povezovala z enotami JLA, ki je pri usposabljanju nudila koristno pomoč.

Z vestnim in uspešnim delom si je občinska ZRVS »prislužila« visoka priznanja. Prejela je plaketo ZRVSJ in priznanje republi-

škega sekretariata za LO in DS. Pa ne le to, 380 RVS je napredovalo, 6 jih je bilo odlikovanih, 16 pohvaljenih in nagrajenih, 16 jih je dobilo priznanje ZRVS, podeljen sta bili tudi plaketi ZRVSJ.

Uspešni v svoji aktivnosti hočejo ostati tudi v tekočem letu. Iz besed predsednika te uspešne organizacije Slapnika izhaja, da bodo tudi v prihodnje osrednje naloge:

- poglobljeno usposabljanje članov ZRVS s poudarkom na SLO in DS;

- vključevanje v aktivnosti, ki jih načrtuje OK SZDL ob 40-letnici ustanovitve OF in vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti;

- aktivnost ZRVS še uspešneje prenašati med občane in delovne ljudi v KS in OZD ter jih tako v vsej širini obrambno in samozaščitno osveščati;

- med letom prirejati tekmovanja v vojaških veččinah, obrambni pripravljenosti in drugih področjih ZRVS in še naprej vztrajno vključevati mlade;

- v dosedanje širino delovanja vnesti več sistematike, ki naj bo prisotna v vseh organizacijah ZRVS.

Tako sprejemajo in širijo v svoje krajevne organizacije ZRVS spodbudo za še uspešnejše delo svojih članov in jih strokovno ter družbenopolitično usposobljenih skoraj zagotovo nič in nihče ne more presenetiti.

M. Poureber

Peta seja RK ZRVS Slovenije

Za danes je bila sklicana 5. seja republiške konference ZRVS Slovenije. Seje se bo udeležil tudi predsednik RK SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ki bo v uvodnem delu govoril o aktualnem notranjepolitičnem položaju Jugoslavije kakor tudi o nekaterih zunanjepolitičnih vprašanjih.

Na seji bodo podali poročila o delu republiške konference Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, delu revije Naša obramba, obravnavali zaključna računa RK ZRVS Slovenije in Naše obrambe ter oba finančna načrta za letošnje leto.

Obravnavali bodo tudi predlog sprememb statutarne sklepa za podaljšanje javne razprave o osnutku novega Statuta ZRVS Slovenije. Prav tako bodo obravnavali tudi predlog kadrovskih sprememb v organizaciji. Ker dosednji sekretar republiške konference ZRVS Bojan Fertin odhaja na novo delovno dolžnost, bodo izvolili novega. Kandidat za novega sekretarja je Jakob Černe, član predsedstva RK ZRVS Slovenije in predsednik komisije za administrativna vprašanja.

Na seji bodo obravnavali še predlog Pravilnika o samoupravnih sodiščih ZRVS SRS.

Podali pa bodo tudi informacijo o pripravi na 11. srečanje rezervnih vojaških starešin »Bratstvo in enotnost«, ki bo letos v SR Hrvatski, zaključna slovesnost pa bo na Plitvicah 5. julija.

Podrobneje bomo o seji poročali v prihodnji številki.

Boris Knific

Uspešno informiranje

Pri občinski konferenci ZRVS Jesenice v zadnjem obdobju zelo uspešno deluje tudi komisija za informativno-propagandno dejavnost. Na zadnji seji so člani razpravljali o delu v preteklem letu, sprejeli pa so tudi nov program za leto 1980. Celotni program v zadnjem mandatnem obdobju je komisija uresničevala v skladu s položajem in vlogo, ki jo ima zveza rezervnih vojaških starešin v naši socialistični družbi. S področja informiranja javnosti o delu ZRVS so člani komisije zagotovili dobro sodelovanje s tednikom Železar, lokalno radijsko postajo Triglav Jesenice ter uredništvu TV-15, Glas in Naša obramba. V vseh omenjenih sredstvih javnega obveščanja je bilo objavljeno skupaj 55 najrazličnejših prispevkov in fotografij o delu krajevnih or-

ganizacij ZRVS in občinske konference ZRVS Jesenice.

Komisija skrbi tudi za knjižnico, v kateri je strokovna literatura. V lanskem letu so knjižnico obogatili za 20 novih knjig. Ob tem člani komisije kritično ugotavljajo, da člani ZRVS premalo uporabljajo omenjeno strokovno literaturo.

Ob praznovanju dneva JLA v lanskem letu so člani komisije prvič organizirali slikovno razstavo v avli skupščine občine Jesenice. Čeprav skromno pripravljena, je bila v jeseniški javnosti dobro ocenjena. Pester program dela pa imajo člani komisije predviden tudi v letošnjem letu. Nadaljevali bodo z obveščanjem javnosti o delu, rezultatih in tudi problemih organizacije ZRVS v jeseniški občini. Skušali bodo vzpostaviti še bolj tesne stike s

sredstvi javnega obveščanja, tako v jeseniški občini kot tudi v okviru republike. Skrbeli bodo za bolj popoln pretok informacij iz vseh krajevnih organizacij ZRVS in občinske konference ZRVS Jesenice. V programu imajo tudi izvajanje akcije za pridobivanje novih naročnikov za TV-15 in Našo obrambo.

Z vsemi obrambnimi dejavniki v jeseniški občini si bo komisija prizadevala za predvajanje obrambno-vzgojnih filmov za vzgojo članov ZRVS in drugih občanov, v programu imajo organizacijo slikovne razstave ob 22. decembru - dnevu JLA, prav tako pa bodo tudi vnaprej skrbeli za knjižnico in si prizadevali, da bi člani ZRVS bolj kot dosedaj uporabljali strokovno literaturo pri svojem delu.

Janko Rabič

Izmenjava obiskov

Člani aktiva ZRVS trboveljske termoelektrarne bodo v soboto, 18. aprila 1981, obiskali enoto letalskega podpolkovnika Jožeta Tomažina v Cerkljah. Po dogovoru si bodo RVS iz Trbovelj ogledali njihovo letalsko opremo in oborožitev, tamkajšnji aktivni vojaški starešine pa jih bodo seznanili s taktično-tehničnimi lastnostmi in načinom uporabe let. Ta ogled bo rezervnim vojaškim starešinam v mnogem koristil pri poglobljenem utrjevanju teoretičnega znanja, ki so ga pridobili na programiranih strokovnih predavanjih in z individualnim

proučevanjem gradiva s področja izvajanja zračnih desantov in načina protiletalske obrambe. Da bi obisk ne bil samo enostranski, so predstavniki ZRVS v zahvalo za njihovo izkazano razumevanje in izredno pripravljenost za pomoč RVS v strokovnem usposabljanju, povabili svoje gostitelje tudi v Trbovlje.

Tovariši iz Cerkelj so povabilo za obisk v Trbovlje, do katerega bo verjetno prišlo že konec aprila, sprejeli z zadovoljstvom. Ob tem so izrazili željo, da

bi radi spoznali Cebine, kraj zgodovinskega dogodka, kjer je bil 1937. leta ustanovni kongres Komunistične partije Slovenije.

V Trbovljah bodo gostom pokazali tudi revirski muzej NOB, delavski dom, termoelektrarno in še kaj. To bosta priložnosti tudi za navezavo prijateljskih stikov in globlje spoznavanje revolucionarne preteklosti »rdečih revirjev« in sedanjega gospodarskega razvoja zasavskih občin.

Rudi Matko

Uskladitev invalidskih in borčevskih prejemkov v letu 1981

* Kakor na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja vsebujejo tudi zvezni in republiški predpisi, ki veljajo za vojaške invalide, borce NOV in civilne invalide vojne, določbe o rednem letnem usklajevanju materialnih prejemkov iz tega naslova. Namen omenjenih določb je zadostljive realne vrednosti teh prejemkov v skladu z začetno politiko.

Zelimo vas seznaniti z nekaterimi osnovnimi podatki, ki se nanašajo na novo sprejeto rešitve s tega področja.

Prejemki vojaških invalidov:

Po zakonu o vojaških invalidih se prejemki – osebne in družinske invalidnine, ortopedski dodatek in dodatek za nego in tujo pomoč usklajujejo glede na porast povprečnih osebnih dohodkov v SFRJ iz preteklega leta. Poleg tega zakon vsebuje določbo o izjemni valorizaciji teh prejemkov, če se življenjski stroški v prvem polletju povečajo za več kot 8 odstotkov. Tak položaj je bil v lanskem letu, ko so bili navedeni prejemki povečani od 1. julija dalje za 11 odstotkov. to akontacijsko povečanje je všteto v skupno 21-odstotno povečanje na račun uskladitve od 1. 1. 1981 dalje. Pomeni, da bodo vojaški invalidi in družinski invalidski upravičenci prejeli 21 odstotkov višje prejemke od tistih, ki so veljali od 1. januarja 1980 do 30. junija 1980 oziroma za 10 odstotkov višje od tistih, ki so veljali od 1. julija 1980, in sicer:

– osebna invalidnina	
I. skupina	11.172 din
II. skupina	8.096 din
III. skupina	6.125 din
IV. skupina	4.523 din
V. skupina	3.221 din
VI. skupina	1.996 din
VII. skupina	1.350 din
VIII. skupina	651 din
IX. skupina	486 din
X. skupina	328 din
– družinska invalidnina:	
a) za enega družinskega člana	727 din
b) za vsakega nadaljnjega družinskega člana, ki je souživalec invalidnine	363 din
c) povečana družinska invalidnina (30. člen zakona o vojaških invalidih)	1.940 din

– ortopedski dodatek:

a) za telesno okvaro prve stopnje	3.232 din
b) za telesno okvaro drugo stopnje	2.467 din
c) za telesno okvaro tretje stopnje	1.589 din
d) za telesno okvaro četrte stopnje	768 din

Dodatek za postrežbo in tujo pomoč znaša od 1. januarja 1981 mesečno:

a) za vojaškega invalida, razvrščenega v prvo stopnjo dodatka	9.578 din
b) za vojaškega invalida, razvrščenega v drugo stopnjo dodatka	7.368 din
c) za vojaškega invalida, razvrščenega v tretjo stopnjo dodatka	5.158 din

Povprečni osebni dohodek v SFRJ za leto 1980 je znašal 7.368 din. Ta znesek, povečan za 6 odstotkov, kar znaša 7.810 dinarjev, je osnova za odmero pokojninskega dodatka in stalnega mesečnega denarnega prejemka v letu 1981 za imetnike partizanske spomenice 1941, španske borce in narodne heroje. Prav toliko bo znašal letos zvezni borčevski dodatek za zaposlene udeležence NOV.

Tudi pokojninski prejemki se v začetku koledarskega leta povečujejo za odstotek povečanja povprečnih osebnih dohodkov zaposlenih v SR Sloveniji v preteklem letu. Povprečni mesečni čisti osebni dohodek na zaposlenega delavca na območju naše republike je v letu 1980 znašal 8.767 dinarjev in se je v primerjavi s prejšnjim letom povečal za 18,6 odstotkov. Glede na planska izhodišča je za ta odstotek mogoče povečati tudi pokojnine. Vendar je bilo dosedanje skupno povečanje pokojnin na račun uskladitve s 1. januarjem 1981 že 18,72 odstotkov (6 in 12), kar pomeni, da je z dosedanjima uskladitvama že bila dosežena dogovorjena raven povečanja pokojnin. Zajemljena pokojninska osnova borcev NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943 znaša v SR Sloveniji v letu 1981 10.310 dinarjev (znesek povprečnega čistega OD v letu 1980 povečan za 17,6 odstotkov). Pokojnina, odmerjena od zagotovljene osnove iz leta 1980, pa znaša 8.773,28 dinarjev. Tako je usklajena pokojnina za borce nekoliko presegla znesek pokojnine, odmerjene od zagotovljene osnove za leto 1981, kar pomeni, da je bila z dosedanjima uskladitvama že dosežena raven rasti pokojnin na račun uskladitve s 1. januarjem 1981. Borcem bodo pokojnine še naprej izplačevali v zneskih kot doslej. Če bi jih ponovno odmerili od zajemljene pokojninske osnove za leto 1981, bi bile namreč nekoliko nižje, ker je skupno povečanje pokoj-

nin višje od povečanja povprečnega čistega OD v SR Sloveniji v letu 1980.

Prejemki borcev, vojaških invalidov in civilnih invalidov vojne, ki so odvisni od premoženjskih razmer, so sistemsko vezani na gibanje mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov. Po praksi Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji se ob vsakoletni in medletni uskladitvi pokojnin določi tudi nov mejni znesek. Tako je bil od 1. septembra 1980 določen nov mejni znesek 3.849 dinarjev in ob uskladitvi pokojnin s 1. januarjem znova v višini 4.311 dinarjev. Od mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov so odvisni invalidski dodatek vojaških invalidov in udeležencev družinske invalidnine, varstveni dodatek kmetov borcev NOV, dodatna denarna pomoč civilnih invalidov vojne, enkratni denarni prejemek za letni dopust borcev za severno mejo in stalne občinske priznave. Vsi navedeni prejemki so bili v začetku letošnjega leta usklajeni z navedenim zneskom. Vendar velja opozoriti, da je Skupščina skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, ob ugotovitvi izjemno visoke rasti življenjskih stroškov v letu 1980 in njihovega ponovnega nenormalnega zvišanja v začetku letošnjega leta, kar je imelo za posledico naglo slabšanje gnotnega položaja predvsem upokojencev z nižjimi pokojninami, sprejela sklep o povečanju mejnega zneska v letu 1981 na 5.100 dinarjev. Ta znaša sedaj toliko, kot bo znašal znesek najmanjšega osebnega dohodka v letu 1981 po zakonu o najmanjšem OD v SR Sloveniji.

Občinski upravni organi za vprašanja borcev in vojaških invalidov bodo v najkrajšem možnem času opravili ustrezen preračun za zvišanje vseh prejemkov borcev in vojaških invalidov, ki so vezani na gibanje mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov, in upravičencem izplačali razlike za čas od 1. 1. 1981 dalje.

Izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije je že tudi predložen predlog odloka o določitvi osnove za priznanje republiškega dodatka za zaposlene udeležence NOV za leto 1981. Ta osnova bo znašala 10.520 dinarjev.

Vojaški invalidi in udeleženci družinske invalidnine naj čimprej na običajen način pošljejo invalidske izplačilne knjižice občinskim službam za borce in vojaške invalide, da jim bodo popravile zneske invalidskih prejemkov in nakazale razlike še v tem polletju.

Malči Žitnik

O delu odborov enot in služb NOV in POS

Delovanje odborov enot in služb NOV in POS je posebna oblika dela Zveze združenj borcev NOV Slovenije na vseh ravneh od krajevene skupnosti do Republike pa tudi v odzih. Imamo prek 100 odborov enot in služb NOV in POS, ki jih v republiškem merilu povezuje koordinacijski odbor odborov enot in služb NOV in POS. V odborih enot in služb sodeluje po več sto partizanskih borcev, okrog katerih se zbira še nekaj tisoč tovarišev, ki zbirajo gradivo, dajejo svoje prispevke za pisanje monografij, zbornikov itd., zbirajo imena pripadnikov svojih enot, sezname padlih in njihovih sorodnikov in nenazadnje knjigo tudi razširjajo. To je široka politično mobilizacijska akcija, ki postavlja borce v aktiven odnos do današnjih in jutrišnjih nalog, ne le do razvijanja tradicij naše polpretekle zgodovine, temveč do družbe na sploh. Generacija, ki je zgodovino ustvarjala, tvorno sodeluje v oblikovanju zgodovinskih del, v ohranjanju, razširjanju in prenašanju tradicij NOB in revolucije.

Odbori praviloma tesno sodelujejo z občinskimi odbori ZZB NOV Slovenije, čeprav so ves čas opazna nagnjenja premočnega navezovanja na RO ZZB NOV in hkrati tu in tam prešibkega dela v občini. Domicilne od-

bore so začeli ustanavljati pred več kot 15 leti, proces ustanavljanja pa še traja. Po času obstoja so divizijski odbori najmlajši, imajo pa tudi drugačno funkcijo. To so predvsem koordinacijska telesa za povezovanje med posameznimi enotami.

Odbori delujejo pod različnimi pogoji. Od vsega začetka je pretežna večina odborov in služb delovala v bistvu pri zbiranju in urejanju dokumentarnega in spominskega gradiva, pisanju monografij, zgodovinskih orisov in podobno.

Hkrati so pomagali borcem pri urejanju njihovih statusnih, socialnih in drugih osebnih zadev in pri organizaciji srečanj in proslav.

Z leti pa se dejavnost neizogibno razrašča po vrstah in po količini. Zato se sedaj in se bodo tudi v bodoče odbori enot in služb ter koordinacijski odbor srečevali s temile poglavitnimi nalogami: **domicili**

Povezava z družbenopolitičnimi skupnostmi gre prek ustanove domicila kot posebne oblike podružbljanja odgovornosti za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij. Domicil je živ politični institut, ki kot tak mora trajno ostati, seveda s tem, da funkcije ohranjanja in razvijanja izročil narodnoosvobodilnega boja in revolucije vse bolj prevzemajo delovni ljudje in občani v frontni or-

ganizaciji socialistične zveze, v sindikatih, zvezi socialistične mladine, zveze rezervnih vojaških starešin, in drugih družbenih organizacijah ter društvih, v ozdih, v šolah in podobno.

Knjižnica NOV in POS je ena osnovnih nalog odborov enot in služb NOV in POS, je zbiranje in urejanje dokumentarnega in spominskega gradiva ter pisanje monografij enot in služb naše vojske.

Prej na Slovenskem nismo imeli veliko del, ki bi jih lahko šteli med resne vojaško-zgodovinske monografije. Knjižnica pomeni na tem področju skokovit napredek, Slovenci pa se tako uvrščamo med narode, ki imajo lastno vojaško zgodovinsko literaturo.

Celotna zbirka bo vsekakor služila kot osnova raznovrstnim drugim ustvarjalnim dejavnostim na področju literature, umetnosti in zgodovinskega, še posebej pa za raznovrstne sintetične obdelave naše polpretekle zgodovine.

Odbori enot in služb NOV in POS so že dosedaj veliko storili za poimenovanje enot JLA, ljudske obrambe pa tudi šol, pionirskih odredov, mladinskih organizacij, ulic in podobno. Ta proces še ni končan in ostaja ena temeljnih nalog odborov enot in služb NOV in POS.

Odbori enot in služb NOV in POS naj bi sodelovali z

občinskimi odbori ZZB NOV tudi pri oblikovanju predlogov za odlikovanje enot in služb narodnoosvobodilne vojske Slovenije z odlikovanji SFRJ ter pripravili predloge za podelitev posebnih družbenih priznanj tem enotam in službam.

Ena pomembnejših nalog teh odborov in služb je tudi na področju krepitve in razvijanja SLO in družbene samozasčite v enotni fronti socialističnih sil.

Odbore enot in služb povezuje koordinacijski odbor odborov enot in služb NOV in POS pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije. Ta spremlja problematiko odborov, pripravlja predloge za odlikovanja, spremlja pomembne manifestacije (pohode in srečanja posvečene dogodkom iz NOB in socialistične revolucije. Koordinacijski odbor bo poskušal sproti usmerjati odbore za delo na najbolj vitalnih področjih aktivnosti ZZB NOV s stališča razvijanja in ohranjanja tradicij NOB in socialistične revolucije.

Pripadniki enot in služb NOB in POS tudi danes, kljub visoki povprečni starostni dobi z veliko samoodpovedjo in požrtvovanjem gradijo vse trdnosti most iz herojske dobe narodnoosvobodilnega boja naših narodov in narodnosti v samopravno socialistično federativno Jugoslavijo.

V. M.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ormož – priznanje kurirjem postaje TV-15 S za ohranjanje tradicij NOB

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Ormož se je v petek, 10. aprila 1981, sestel že na 24. seji. Najpomembnejša točka dnevnega reda je bila informacija o sovražni dejavnosti, ki se je zgodila v preteklih dneh na Kosovu.

Predsednik občinskega odbora je podrobno seznanil vse prisotne o minulih dogodkih na Kosovu, o izvoru teh sovražnih dejavnosti in o namenu tega dogajanja.

Vsi prisotni so pokazali upravičeno ogorčenost nad sovražnim dejanjem, ki so ga povzročili sovražni elementi naše samoupravne družbe. Ogorčeni nad temi dejanji so poudarili, da moramo še bolj strniti svoje vrste in v prihodnje že v kali zatreti podobne porajajoče misli.

V zvezi s tem so sklenili, da morajo naša prizadevanja v prihodnje stremeti za tem, da bodo ljudje takoj o vsem obveščeni, da bomo dosledni v organiziranju širših ljudskih množic in da bomo skrbeli za ustrezno organizacijo državnih struktur, ki vzdržujejo red in mir. Poudarili so, da mora vse, kar sklenemo na naših sestankih in posvetih, zaživeti. V nasprotnem primeru obstaja bojazen, da postanemo brezploden debatni klub.

Vse, o čemer so sklepali, bodo člani poročali na svojih krajevnih področjih in seznanili članstvo z vso problematiko. Vse krajevne organizacije, sekcije in združenje VI morajo redno sodelovati v vseh strukturah svojih krajevnih skupnosti.

Dogovorili so se, da bodo 20. maja sklicali programsko volilno skupščino. Ugotovili so tudi, da je bilo delo pri vseh krajevnih odborih ZB, sekcijah in združenju vojaških invalidov zadovoljivo opravljeno, in da je bila povsod udeležba zelo dobra. Sklenili so, da bodo za skupščino pripravili pisna poročila. Referat, ki ga bo imel predsednik občinskega združenja borcev, bo usmerjen k nalogam, ki nas čakajo. Poudarjeno bo področje socialnega varstva borcev in vojaških invalidov, kako nadaljevati s prenašanjem tradicij NOV na mlajše generacije, čeprav je to delo na osnovnih šolah v naši občini dobro zaživelo, problem je le mladina, ki zaključuje šoloobvezno obdobje. Pogovorili so se še o proslavi 40. obletnice vstaje in predlagali, naj bodo letos vse proslave v znamenju proslavljanja tega pomembnega dogodka. Osrednjo proslavo v občini naj bi izvedla občinska konferenca SZDL, ki naj pritegne k sodelovanju čimveč ljudi, predvsem mladine in tako poudari velik trenutek, ki ga je doživela naša domovina v najbolj usodnem trenutku. Pri Veliki Nedelji pa bi poudarili dan borca. Na tej osrednji občinski proslavi bi podelili priznanje za prenašanje tradicij NOB sekciji partizanskih kurirjev TV-15 S. Govorili so še o premajhni razširjenosti borčevskega časopisa TV-15. Prisotni so sklenili, da bodo v najkrajšem času skušali pridobiti čimveč novih naročnikov, posebno med člani ZB in vojaškimi invalidi. Ugotovili so, da časopis prinaša vseveč gradiva tudi z našega območja.

M. Z.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

MEŽICA

Obletnica napada na
Mežico

Že od začetka leta 1942 so se na vseh straneh Koroške vemale iskre upora proti okupatorju. Predani aktivisti, kakršen je bil Pavle Zavarcar-Matjaž, so te iskre združevali, dokler se ni iz njih razgorel plamen, ki je kmalu zajel malodane vso Koroško. Uporniki so se pod vodstvom partije združili konec marca 1943 v Prvi koroški bataljon. Že tri dni kasneje, v noči med 3. in 4. aprilom je bataljon odšel v svojo prvo, uspešno preizkušnjo.

V napad na Mežico. V Mežiški dolini je bilo takrat nekajkrat več nemških vojakov, žandarjev in oboroženih sodelavcev okupatorja – vaše straže –, kakor pa je bilo partizanov, ki so sestavljali 1. koroški bataljon. Razen tega je bilo pričakovati, da bodo Nemci v Mežici ob napadu dobili pomoč iz Pliberka in Črne. Torej je bilo potrebno pripraviti načrt za napad v največji tajnosti. Potrebno je bilo mnogo iznajdljivosti in obilno mero poguma, če naj napad uspe. A da mora uspeti, so se zavedali vsi poveljujoči in vsi borci bataljona! Po junaški smrti Pohorskega bataljona januarja 1943 se je nemška propaganda razbuhtela in silila v vsako, celo najodročnejše naselje. Hvalili so se, da so enkrat za vselej uničili »bandite«.

Napad na Mežico naj bi pokazal, da smo Slovenci žilavi, da tam, kjer pade en partizan, stopi na njegovo mesto deset drugih!

In to je napad na Mežico dokazal!

Že sam vojaški uspeh je bil velik, še večji pa je bil moralno politični uspeh. Posebno v kinodvorani, kjer so Nemci in prebivalci gledali nek film in kamor je bil usmerjen del napada, so lahko videli, da partizani niso nikakršni »banditi«, ampak disciplinirani mladi ljudje, urejene zunanosti, ki so se pripravili bojevati na življenje in smrt za svobodo in zoper fašizem. Vsa nemška propaganda se je v hipu razblinila. To se je pokazalo takoj, ko so se že v sami Mežici, med bojem, bataljonu pridružili mnogi Mežičani. Po napadu pa se je bataljon hitro podvojil. Ker je število borcev naglo naraslo, jih je bilo mnogo poslanih v Slandrovo in Zidansko brigado.

V kinodvorani so partizani pripravili pravi miting. Drugi del bataljona je zbral orožje, odeje, municijo in drugo opremo, tretji pa so že bili v zasedah v smeri proti Žerjavu, Prevaljem in Pliberku.

Proti jutru se je zmagoviti bataljon vračal, ponosen na zmago in vendar z žalostjo v srcu. Borci so nosili s seboj težko ranjenega komandanta bataljona, Franca Pasterka-Lenarta, kasnejšega narodnega heroja, ki je čez dva dni ranam podlegel.

V spomin na ta zmagoviti napad je krajevna skupnost Mežice izbrala 3. april za svoj praznik. Praznovanje je trajalo tri dni. V teh dneh so v osnovni šoli pripravili kviz, mladina in pionirji so organizirali vrsto športnih prireditev, v soboto, 4. aprila, pa so na osrednjo slovesnost povabili preživele borce, ki so se udeležili napada na Mežico. Zaradi bolezni in raznih dolžnosti niso mogli priti vsi, vendar pa jih je prišla večina. Vsem so pripeli na prsi rdeče nageljne in jih povabili v nabito polno dvorano, kjer so potem prisostvovali koncertu, ki so ga pripravili rudarska godba, mladinska godba in knapovski pevski zbor. Slavnostni govornik je bil star koroški partizan in predsednik ZZB NOB Pavel Grubelnik-Pajo.

Po proslavi so udeležence bitke in goste povabili na tovariški večer, kjer so se potem dolgo v noč razpletali spomini na boj, na ljudi s Koroške, na borce, ki jih ni več med nami.

V. B.

PTUJ

Priprave na sprejem
štafete mladosti

Občinska konferenca Zveze socialistične mladine Ptuj je v drugi polovici meseca marca začela s pripravami na sprejem zvezne štafete mladosti. Ta bo v občino Ptuj prispela 25. aprila, mladi Ptujčani pa jo bodo prejeli od mladih iz občine Slovenska Bistrica ob 10. uri in petdeset minut v vasi Gaj pri Pragerskem.

Osrednja slovesnost bo na mestu poslednjega boja slovenskogoriške Lackove čete ob 11.30 uri in bo po dvajsetminutnem programu, v katerem bodo sodelovali dijaki iz centra srednjšolskega usmerjenega izobraževanja Ptuj, nadaljevala pot proti Ormožu. Na osrednji prireditvi bodo vojaki iz garnizona Dušana Kvedra imeli slovesno zaobljubo. Ob 11. uri bo zbor pri spomeniku v Mostju, od koder bo organiziran množični pohod »Po poteh revolucije«, na katerem bo sodelovalo pet odredov, ki bodo vključili vse krajevne občine.

Aktivnost mladih se bo odražala tudi ob sprejemanju lokalne štafete mladosti v vseh petin- tridesetih krajevnih skupnostih občine, slednja bo na pot krenila iz haloške KS Dolenja 24. aprila, na prireditvah bodo mladi poslali pozdravna pisma predsedstvu SFRJ in CK ZKJ, pri naselju Pacinje pa se bo priključila zvezni štafeti mladosti.

Ob prehodu zvezne štafete skozi mesto Ptuj ob 16. uri bo na Trgu mladinskih delovnih brigad proslava, na kateri bodo sodelovali mladi iz starih osnovnih šol.

DRAGO PAPLER

LJUBLJANA

Živa ura zgodovine

V počastitev 40-letnice ustanovitve OF slovenskega naroda in 40-letnice vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije je bila v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani živa ura zgodovine. Za uvod je predsednica pionirskega odreda Sabina Lukežič, orisala življenjsko pot Antona Zadela, po katerem se imenuje pionirski odred. Zatem pa so prepuštili spominsko besedo gostom. Štajerski prvoborec inž. Zvonko Sagadin je obudil spomin na slepega aktivista Franca Superja-Očka, v čigar hiši je delovala tehnika Lacko v Stogovcih pod Ptujsko goro; prof. Peter Confidenti, ki je že od rojstva slep je pripovedoval o tem, kako je postal aktivist, obveščevalec in kurir v Celju;

Foto: Vili Bitežnik

Učenci in učence Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani so zastavili vrsto vprašanj tudi prof. Milici Pretnar, poročni Debeljak, kako se je vključila v delo OF in AFŽ v Trzinu ter kako je pripravljala partizanski miting in s pomočjo zanesljivih vodnic, ena je bila pionirka Vika Zajc, rešila zanesljive smrti ujetih partizance iz domobranske postojanke v Trzinu. Spomin na to, kako je postal mladinski aktivist na Kočevskem in kakšen odmev je imela igrica, ki jo je napisal za partizanski miting, je obudil Tone Corl.

Zanimiva vprašanja in odgovore ter pripovedi o tem, kako so tudi slepi ljudje aktivno delovali v narodnoosvobodilnem boju, bodo strnjena v nedeljski oddaji (19. 4. 1981 na prvem programu po poročilih ob 9. uri dopoldne) Še pomnite, tovariši! Oddaja je na živi uri zgodovine posnel tehnik Igor Otavnik, pripravil in uredil pa Stane Skrabar.

STAŠ

NOVA GORICA

Cankarjevci prejeli
spominski znak
delavno in veselo

Borci Cankarjeve brigade, ki živijo v novogoriški občini, so se preteklo soboto zbrali na tretjem srečanju. Letošnje srečanje je bilo še posebno slovesno, delavno in veselo. Po krajšem pozdravnem govoru predsednika pododbora so sprejeli program dela za tekoče leto. Dogovorili so se, da bodo tudi nadalje opravljali razna predavanja iz tematike NOB po šolah, skratka povsod tam, kjer se zbira mladina. Pri tem ne bodo pozabili svoje udarne brigade, ki je bila med NOB trn v peti tako Italijanom, Nemcem in domačim izdajalcem. Še nadalje bodo skrbeli za bolne borce Cankarjeve brigade, jih obiskovali na domovih in v bolnišnicah in jim s tem skušali lajšati bolečine. Ena izmed posebnih nalog je pisanje spominov iz NOB. Borci so že ostareli, spomini bledijo, zato je skrajni čas, da napišejo svoje spomine, ki bodo še kako prav prišli pri sestavljanju nove knjige o Cankarjevi brigadi. Sprejeli so tudi sklep o organiziranju pododbora ter brigade v Tolminu, Idriji in Ajdovščini, koder še ne delujejo. Ugotovili so tudi, da je pododbor Cankarjeve brigade v novogoriški občini eden izmed najboljših v Slovenskem primorju. Člani tega pododbora se udeležujejo vseh akcij in manifestacij, ki jih prireja ali organizira brigadni odbor v Ljubljani.

Nato so borcem podelili spominski znak, ki je narejen v obliki medalje. Na eni strani sta vtisnjena glava pisatelja Ivana Cankarja in napis 5. SNOUB, IV. Cankarja, na drugi strani pa datum ustanovitve brigade 28. 9. 1942 na Kočevskem ter vgravinan priimek in ime posameznega borca. V članstvo so sprejeli Rafaela Grapulina iz Nove Gorice, ki do sedaj še ni bil povezan, mu podelili spomenico brigade ter knjigo Monografija Cankarjeve brigade. Tajniku pododbora Ivanu Račkiju pa so za večletno plodno in uspešno delo podarili knjigo Toneta Svetine Volčiči. Rački se je nato predstavil s štirimi lastnimi filmi (Zbor Cankarjeve brigade v Kočevju 1980, Srečanje goriških cankarjevcev v Biljah 1980, Titova štafeta 1980 in Pohod prijateljstva mladine Gorice in Nove Gorice) in jih tudi glasbeno opremil. V nadaljevanju ni manjkalo obujanja spominov iz NOB ali po vojni, partizanskih pesmi, šal in plesov. Tega prijetnega in veselega srečanja so se kot gostje udeležili predsednik občinskega odbora ZZB Nova Gorica Mirko Remec ter predsednik Gabrijelčič in tajnik Fabjančič iz organizacije ZB Deskle.

LEOPOLD KOTAR

BOVEC

Pohod na Golobar

Na pobudo krajevnih družbenopolitičnih organizacij v Bovcu ter v sodelovanju z garnizonom JLA v Tolminu in Bovcu bodo letos 27. aprila organizirali množični pohod na planino Golobar, posvečen spominu na padle borce Gradnikove brigade, ki so padli na tem mestu 26. aprila 1943 v neenakem boju z italijanskim okupatorjem. Letošnji pohod bo združen s slovesno zaobljubo pripadnikov JLA pri spominskem obeležju na Golobarju. Pohod, ki pomeni negovanje tradicij NOB in bo poslej tradicionalen, je nadaljevanje golobarskega smučarskega memoriala, ki ga je vse do pred nekaj leti v spomin na golobarsko bitko prirejalo SD Kanin Bovec. Ko letos praznujemo pomembne obletnice iz našega narodnoosvobodilnega boja, nosi pohod še posebno obeležje praznovanja 40. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov, 40. obletnice ustanovitve OF slovenskega naroda in 40. obletnice ustanovitve JLA.

Udeleženci pohoda se bodo na dan pohoda, 27. aprila, zbrali ob 7. uri zjutraj pri spomeniku padlim na Golobarju v Kal Koritnici, ki stoji na mestu, kjer so Italijani trupla padlih borcev kot drva zmetali na kamione in jih ob prepevanju fašističnih pesmi odpeljali v Bovec. Izpred spomenika bodo udeleženci pohoda krenili proti Golobarju po poti, po kateri so Italijani trupla padlih borcev vlačili v dolino, kot drva privezane na žico, verigo ali vrvi, saj njihovo zločinsko divjanje ni poznalo meje. Pri spominskem obeležju padlim junakom Gradnikove brigade na golobarski planini bo ob 11. uri kulturna slovesnost in zaobljuba vojakov, pripadnikov JLA. Skozi dolino Slatnika in pod Humčičem, kjer so se zbirali prvi bovški partizani, se bodo pohodniki spustili v dolino in pohod sklenili v Čezsoči.

Poseben organizacijski odbor v Bovcu pripravlja vse potrebno za pohod, da bo čim bolj organiziran in da bo nemoteno potekal. Naj udeležence pohoda opozorimo še na primerno obutev in obleko za pohod, saj aprilsko vreme v planinah pogosto preseneča, nadmorska višina planine Golobar pa je 1254 metrov. Na pohodu pričakujejo mladince, planince, tabornike, pripadnike JLA, borce NOV in ostale občane, še posebej pa nekdanje borce Gradnikove brigade, ki bodo mlajšim lahko tako neposredno spregovorili o herojski poti gradnikovcev v NOV.

BORIS MLEKUŽ

RIBNICA

Občinski praznik

Občina Ribnica je praznovala 26. marca praznik v spomin na pomemben dogodek bojev partizanskih brigad Cankarjeve, Gubčeve, Tomšičeve in Serčerjeve, v Jelenovem žlebu. Tedaj so te enote uspešno zaključile partizansko protiofenzivo, ki je sledila veliki večmesečni italijanski ofenzivi iz druge polovice leta 1942.

Ob tem jubileju se je program prireditev v počastitev praznika začel že 20. marca. Tako so bile razne prireditve kulturnega in športnega delovanja, obeleženi so bili tudi gospodarski uspehi, slovesne otvoritve proizvodnih objektov Inlesa in GG.

Izpred Doma JNA Ribnica je 21. marca krenila kurirčkova pošta, ki je obeležila ustanovitev 1. ribniške čete dne 13. julija 1941 v Travnici, spopad borcev proti fašizmu v Mali gori dne 13. maja 1941, primorskih Slovencev, pripadnikov organizacije TIGR. Pionirji kurirji občine Ribnica so še posebno obeležili začetek kurirčkove pošte s tem, da so obiskali vse spomenike in obeležja, se seznanili s tem, kaj predstavljajo, položili so šopke rož ter uredili grobišča. Velik del naših kurirjev med NOB pa še vedno prihaja med mlade pionirje kurirje, jih seznanja z nalogami, ki so jih imeli med NOB, ter tako prenašajo tradicije partizanskih bojev na mlade.

V počastitev praznika so vojaki garnizije Mirka Bračiča pripravili pohod v Jelenov žleb, da so se seznanili s potekom bojev na kraju dogodka. Tega pohoda pa so se udeležili tudi mladinci iz Ribnice ter Loškega potoka, ko so kot pohodniki v dveh dneh obiskali tudi druge kraje Velike gore in jim je bilo ob tabornem ognju pojasnjeno vse o bojih v Veliki gori. Posebej sta general major Kocjan in Pezdirc orisala potek bojev v Jelenovem žlebu.

Spomnili smo se tudi boja v Makoši 25. marca 1944. leta, ko so po izdaji padli borci bataljona 9. brigade, ter smo se poklonili spominu na padle skupaj s pionirji, borci iz Dolenje vasi in Kočevja ter položili vence.

Na dan praznika 26. marca je bila slavnostna seja skupščina občine Ribnica in vodstev DPO. Na seji so podelili priznanja občine Ribnica in priznanja občinskega odbora ZZB NOV Ribnica. Za častno občanko je bila imenovana dr. Franja Bojc-Bidovec.

Tega dne so tudi kurirji, pionirji predali pri spomeniku na Jasnici kurirčkovo torbo pionirjem iz Kočevja.

VINKO KERSNIC

JESENICE

Priznanja
medobčinskega sveta
ZZB NOV

Na osnovi sklepa medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko in pravilnika za podelitev posebnih priznanj je medobčinski svet ZZB NOV za Gorenjsko razpisal podelitev priznanj za jubilejno leto 1981. Posebna priznanja bodo podelili posameznikom, organizacijam ZB NOV, odborom skupnosti borcev enot in služb NOV in POS, odborom aktivistov OF, drugim družbenopolitičnim organizacijam za večletno uspešno delo in izjemne dosežke na področju politične dejavnosti v raznih organizacijah, pri ohranjanju in razvijanju vrednot naše ljudske revolucije, sodelovanju v mladinskih, pionirskih in drugih organizacijah ter društvi, skrbi za postavljanje, varovanje in ohranjanje spomenikov naše revolucije, na področju zbiranja dokumentarnega gradiva, pisanja kronik, monografij in drugih raziskovalnih del. Predloge z ustreznimi utemeljitvami bo do konca aprila zbrala komisija za odlikovanja in priznanja pri predsedstvu OO ZZB NOV Jesenice.

BRANKO BLENKUS

KOPER

Gojijo in razvijajo
revolucionarne
tradicije

Pred dnevi je bila v Kopru razširjena seja domicilnega odbora VOS-OF za južno Primorsko, ki so se je razen nekdanjih pripadnikov te službe udeležili tudi gostje iz vrst vodstev družbeno-političnih organizacij in skupnosti iz Kopr in obalnokraške regije. Udeleženci so po izčrpnem poročilu o uresničevanju delovnega programa iz preteklega leta, ki je bil zelo uspešno izveden, v obsežni razpravi opozorili še na nekatere pomanjkljivosti iz tega dela. Te slabosti bodo zagotovo odpravili v tekočem letu, saj so jih obsegli v letošnjem delovnem načrtu.

Člani domicilnega odbora in komisij so se v preteklem letu največ angažirali okrog podelitve in prevzema domicila in svojega prapora, okrog organizacije srečanj z jubilatni ter okrog priprave predlogov za podelitev priznanj in odlikovanj tem jubilatam. Pripravljeni so tudi gradivo za letošnje jubilejno leto – ob drugih jubilejih predvsem tudi na 40. obletnico ustanovitve VOS-OF.

Na seji so sprejeli tudi delovni program za letošnje leto, v katerem so dali poudarek predvsem zbiranju zgodovinskega gradiva o delovanju pripadnikov VOS-OF na območju južne Primorske, pa pripravi predlogov za odlikovanja in priznanja pripadnikom domicilne enote, pripravi srečanja skupnosti borcev in jubilatov te domicilne enote.

Na seji so se seznanili tudi z družbeno-političnim in gospodarskim stanjem doma in v svetu ter z varnostno-politično oceno ožje in širše sredine, v kateri še vedno zelo aktivno in prizadeto delujejo tudi pripadniki domicilne enote VOS-OF za južno Primorsko.

Ob koncu seje so še kadrovsko dopolnili domicilni odbor in njegove komisije, da bo delo tudi v prihodnje čim bolj uspešno, hkrati pa so izrekli vse priznanje vodstvu enote za doslej opravljeno delo.

RASTKO BRADAŠKJA

ŽALEC

Priprave za proslavo

Na sedežu občinske konference SZDL Žalec se je v drugi polovici meseca marca prvič sestel odbor za pripravo proslave 40. obletnice vstaje in narodnosti v občini Žalec.

Dogovorjeno je bilo, da bo osrednja proslava v prvih dneh meseca julija v krajevni skupnosti Griže. Ta KS praznuje letos poleg osrednjih dogodkov (40-letnica vstaje, 40-letnica prvega odbora OF) tudi 60-letnico, kar je bila v tem bivšem rudarskem kraju ustanovljena Svoboda, ki je pod vodstvom KP prek kulturne dejavnosti vodila zelo burno revolucionarno gibanje.

Dogovorjeno je, naj se podpre izdaja monografije te krajevne skupnosti, ki naj prikaže to razgibano revolucionarno gibanje in medvojni oborožen boj.

Osrednja prireditev bo 4. julija 1981 v letnem gledališču Limberg. Dogovorjeno je, da bi bil dopolnitev pohod ob spomenikih NOV, da bi odkrila spominska plošča na zgradbi bivšega Rudnika Zabukovica, ki so ga Savinjska in del Revirske čete napadli avgusta 1941.

FRANC JEŽOVNIK

Kvaliteta bo ohranjala slavo

Za Radovanom Gobcem dolgoletnim umetniških vodjem in dirigentom Partizanskega pevskega zbora, je to odgovorno nalogo sprejel Milivoj Šurbek. Rodil se je sredi vojne vihre 3. novembra 1942 v Prelogu na Hrvaškem, kjer je začel živeti njegova mama. Okupator jo je preganjal zaradi moževega sodelovanja v NOV.

Po vojni se je družina združila in naselila v Lenuartu v Slovenskih goricah. Oče in mati sta poleg svojega dela aktivno sodelovala v kulturnem življenju kraja, Milivoj pa je obiskoval šolo, gimnazijo in glasbeno šolo v Mariboru. Študij je nadaljeval na akademiji za glasbo v Ljubljani, kjer je diplomiral na oddelku za klavir in dirigiranje. Podiplomske študije je zaključil v letu 1966. Strokovni študij je v letih 1968–1970 nadaljeval v Londonu.

Po študiju je postal redni dirigent v ljubljanski Operi, kjer je še danes. Poleg strokovnega dela je še vodja delegacij SIS v tozdu Opera in balet.

Tudi v amaterstvu smo ga srečevali kot dirigenta Glasbene Matice, Šentvidskega harmonikarskega orkestra in dolgoletnega umetniškega vodjo znane oktetu Gallus. Na ljubljanski akademiji za glasbo je profesor za partiturno igro, osnove dirigiranja ter vodja operne šole. Je nosilec več nagrad in priznanj.

Sprejeli ste umetniško vodstvo in dirigentsko palico PPZ, katerega so dosedaj umetniško vodili dirigenti, neposredni udeleženci NOV in ustvarjalci pesmi programa PPZ, ki je s takimi lastnostmi edinstven v Jugoslaviji, mogoče celo na svetu. Vi ste mlajša generacija. Povejte motiv, ki je v vas odločil odziv vabilu, da sprejmete to častno in odgovorno nalogo?

Pri moji odločitvi, da sem sprejel umetniško vodstvo PPZ, sta botrovala dva momenta:

● mislim, da je prav, če se tudi jaz trudim in po svoje prispevam, da bo zdrava miselnost revolucionarne preteklosti ostala čim dlje živa. Prvi pogoj za uresničitev takega stremljenja je kvaliteta. Zato mi je od trenutka, ko sem postal dirigent pri PPZ, popolnoma jasno, da moram zboru ponuditi predvsem vso svojo strokovnost. To mi seveda ni težko.

● drugi moment, zaradi katerega sem prišel k PPZ, je razviden iz mojega pojmovanja glasbe nasploho.

Vsaka zvrst glasbenega ustvarjanja ima ne glede na vsebinsko naravnost enake možnosti umetniškega izražanja, in mi je bil torej PPZ zanimiv, tudi iz te plati.

Zbor ste gotovo že preiskusili in spoznali. Ali nam lahko zaupate svoje mnenje in kakšne so trenutne obveze in naloge zbora?

Milivoj Šurbek

Zbor sem spoznal, kot izredno delavno, disciplinirano in dobro organizirano telo, ki ima sicer nekaj šibkosti v zasedbenem smislu, vendar bodo v srednjeročnem načrtu tudi te pomankljivosti v veliki meri odpravljene.

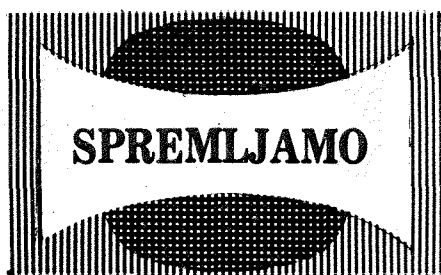
Glede na trenutne obveze in naloge zbora naj povem, da smo februarja uspešno posneli LP ploščo partizanskih pesmi, ki bo izšla v aprilu ob 40. obletnici OF, sedaj pa poleg dogovorjenih nastopov in koncertov pripravljamo – študiramo nov program za gostovanje na Norveškem.

PPZ je, kot je znano, do sedaj veliko nastopal v domovini, pa tudi v tujini s širokim repertoarjem partizanskih, revolucionarnih, mednarodnih, umetniških in narodnih pesmi. Vaša želja in misel ta program tudi potrjujete, saj ste rekli: »Želim, da bi bil zbor toliko kvaliteten, kot je slaven.« je tu skrit vaš perspektivni načrt?

Da, to misel lahko ponovim. Res želim, da bi bil zbor tako kvaliteten, kot jo slaven, vendar dodajam, da je to želja, ki tudi obvezuje, če ne k drugemu, gotovo k delu.

K delu! Odločno in pogumno, delu sledi pesem in za pesmijo veselje in tudi uspeh.

—Če—

Televizija

Režiser Jože Pogačnik, lanskoletni Kajuhov nagrajenec (skupaj s televizijsko novinarko Heleno Kodrovo zavoljo uspele realizacije ciklusa V areni življenja) in eno prvih imen slovenskega dokumentarnega filma se nam je minul teden predstavil kar dvakrat: najprej s portretom revolucionarja Franca Leskoška-Luke in dva dni pozneje s »četrtro epizodo« Ustvarjanja Titove Jugoslavije. Pri priči ugotovimo: obakrat v najboljši luči.

Bili bi seveda krivični vsem drugim sodelujočim pri obeh oddajah (Heleni Kodrovi kot novinarki in samemu portretiranu Francu Leskošku v predstavitvi njegovega curriculum vitae po eni ter celemu »štabu« koscenaristov oddaje o »podjarmljenih, a neukročenih« spomladi enainštiridesetega po drugi strani: dr. Zdravku Antoniču, Rafaelu Brčiću, Zdravku Klanjščaku, Ivanu Križnarju in ne nazadnje redaktorju Branku Gabrščku), to bi zasluže za uspešno izvedbo teh »sprehodov« skozi zgodovino pripisovali zgolj režiserju samemu, čeprav je hkrati res, da je njegov delež pri iskanju optimalnega dokumentarističnega učinka izrazit in odločilen. Pri tem ne gre samo za smotno uporabo in rutinsko ponavljanje njegovih že velikokrat izkazanih izkušenj pri izbiri in razvrščanju arhivskih posnetkov, pri njihovem domiselnem montiranju ter pri komponiranju ritma, s kakšnim nas prevzema razgrinjanje predstavljenega gradiva, pač pa predvsem za ustvarjalno zavzetost, saj je ves čas čutili, da je ob iskanju, izbiranju in komponiranju sestavin tudi režiser sam zanimive možnosti odkrival in ob njih užival.

Dolga življenjska »zgodba« narodnega heroja Franca Leskoška-Luke je kot roman z več poglavji, in samoumevno je, da je vsako izmed teh »poglavij« snov za posebno televizijsko oddajo. Ze samo dejstvo, da so vsa ta mnoga desetletja iz življenja nekega človeka in neke družbene ali nacionalne skupnosti strnjena v eno samo enourno oddajo, nam pove, da moramo dogodke in dejstva samo preleteti, seela in nadrobno posvečati pa se jim v takem okviru ni mogoče. Zavedajoč se tega, sta tako ravnala tudi avtorja pričujočega portreta. Skupaj s portretirancem sta razmeroma na hitro absolvirala njegovo otroštvo in mladost, pač z namenom, da bi se v nekoliko izdatnejši meri pomudila pri njegovih zrelih življenjskih letih, torej v času, ko je s svojimi tovariši Kardeljem, Kidričem, Marinkom, Kraigherjem in drugimi stal na »poveljniškem mostičku« slovenske in seveda jugoslovanske revolucije, se pravi v letih neposredno pred razpadom kraljevine, v letih pozornosti so bili uprti predvsem v Leskoškov ustvarjalni delež, kajti nesporna zgodovinska dejstva povedo, da je tudi sam, osebno, ne le kot glasnik občin revolucionarno-osvobodilnih težej, kreiral posamezne »smeri razvoja« – kot intenzivni praktik, kajti teoretska vprašanja ga niso posebej angažirala, oziroma jih je prapuščal bolj poklicanim. Toda daleč od tega, da bi se bila oddaja tem trem poglavjem njegovega tvornega sodelovanja v poteku revolucije lahko posvečala nadrobno. Tudi njih je bilo treba preleteti in se pomuditi samo pri nekaterih najbolj eklatantnih dejstvih oziroma pri anekdotičnih oznakah, ki naj bi nam portretiraneč lik predstavile v njegovih kolikor mogoče nazornih, človeško enkratnih potezah. Pri tem je svojo vlogo – hote ali ne hote – odigralo tudi samo arhivsko filmsko in fotografsko gradivo: iz statičnih fotografij, še zlasti, če jih ni na pretek, je teže sestavljati mozaik kot iz dokaj številnih zvrtkov ohranjenih filmskih zapisov. Leskoških predvojnih fotografij je precej manj, kot je filmov iz povojnih časov, partizanska leta pa so neke vmes: mnoga njegova zanimiva vojaška pota po Sloveniji so bila opravljena brez vizualne dokumentacije, ki bi bila zdaj, po štirih desetletjih, še kako dobrodošla. Zato pa so bile s tolikanj večjo zavzetostjo posnete skoraj vse poti, ki jih je opravil po deželi kot minister za rudarstvo in industrijo. Nič nenavadnega torej, če se je oddaja v tej fazi Leskoškovega dela in življenja tudi najbolj razžvelela ter nam povedala in pokazala največ novega. Tudi Leskošek sam se je najbolj razživel v svojih pričevanjih o »ministrski fazi« svojega življenja, kar vse je dalo sklepnemu delu oddaje lesk posebne mikavnosti, ta pa je v nas vzbujala željo, da bi spomine na zgodnja povojna dogajanja še gledali in jih poslušali.

V nasprotju s »časovno pahljačo«, s kakršno se je morala ubadati oddaja o Leskošku, je bil zorni kot četrte epizode v okviru velike serije o Ustvarjanju Titove Jugoslavije zožen na eno samo zgodovinsko poglavje in na razmeroma kratki, čeprav prelomni čas treh spomladanskih mesecev v letu enainštiridesetem. Kaj vse se je dogajalo v tistih tednih in mesecih! Kratki, a intenzivni potek okupacijskih vojaških operacij, razkosavanje Jugoslavije, vzpostavljane okupacijskih in kvilinskih oblik politične oblasti, razseljevanje prebivalstva po eni ter skrivne, manjši krog neposrednih udeležencev zadevajoče, a nič manj intenzivne pripave osvobodilnih sil, katerih skupni imenovalec je iskala komunistična partija, na vstajo zoper okupatorje in njihovo oblast. Toda tudi avtorji te oddaje so se znašli pred neizogibno dvojnostjo, kar zadeva ponazoritveno gradivo. Okupatorji so svoja dejanja »razkošno« filmskih in fotografskih, zabeležili so skoraj vse, kar je bilo zabeležiti mogoče – partija in osvobodilni boj pa sta svojo ilegalo in konspiracijo izvajali brez filmskih kamer in fotografskih aparatov, na skritih mestih, daleč od razmišljanj o tem, da bi kazalo potek odločilnih zgodovinskih akcij tudi vizualno dokumentirati. Tako je iz zdajšnjih zgodovinskih arhivov moč o okupatorjih izbrskati nič koliko zanimivih filmskih posnetkov, o njihovi »protiigri«, ki se je uveljavila šele mesece in leta po tisti mučni pomladi enainštiridesetega, pa pričajo samo tekstovni zapisi – in seveda živi človeški spomini neposrednih udeležencev. Mikavnejša plat neke oddaje ki je pretežno zgrajena na sliki, manj na besedi, so kajpak izvlečki iz filmskih arhivov, »žive slike« dogajanja, ki hočeš nočeš odtehtajo ver-

balno poročanje. Tako je tudi četrta epizoda izzvenela predvsem kot ponazoritev vidnih (četudi minljivih in zgodovinsko preseženih) plati okupacijskega dogajanja, zametki novih, zgodovinsko trajnih sil, ki jih v tistih prvih mesecih vojne še ni bilo kdove kako čutiti, pa so ostali tudi po vizualni plati in po svojem deležu v sami oddaji nekako v senci. Vendar nemo-teče! Kajti potek zgodovinskih sil in teža posameznih vrednot, ki so se znašle v odločilnem medsebojnem spopadu, sta nam iz občega zgodovinskega konteksta tako in tako znana.

Prikaz dogodkov je bil, glede na razpoložljive možnosti, vseskozi uravnotežen in tudi v povsem filmsko-montajnem smislu smotno odmerjen. V nasprotju s poprejšnjimi oddajami iz te serije, ko je bilo vse preveč brzopletega govorjenja, ki smo mu le stežka sledili, je bila tokrat prilagojena dojemljivosti ušesa, sliko pa se je bilo mogoče nagledati in jo absorbirati.

Sodimo lahko tedaj, da je režiser Pogačnik opravil svoje delo na ravni visoke solidnosti.

Gledališče

Nič kdove kako vznemirljivega se v tej sezoni ne dogaja v slovenskih teatrir – z izjemo obojnih Hlapcev na začetku gledališkega leta, ki je napovedovalo več kot je dalo. Zdi se, da v posameznih ansamblih kljub vsemu prevladuje neke vrste akademski duh, nekakšno posvečanje režiserskim in igral-skim bravuram, ki so sicer pomembne, a ne odločilni elementi gledališkega izraza in sporočila. Gledališče pa je bilo in ostaja vznemirljivo zavoljo tistega, kar nam ima povedati o aktualnih, vprašanih našega življenja. Takih predstav je v letošnji sezoni razmeroma malo: celjski »Karamazovi« Dušana Jovanovića, »Hlapci« v ljubljanskem Mestnem gledališču – pa smo že skoraj pri kraju. Zadreg pri naštevanju nas je tako rekoč v zadnjem hipu odrešila ljubljanska Drama z uprizoritvijo dveh izrazito aktualnih in družbeno bolečih enodejank: »Protesta« in »Ate-sta« dveh znanih, v novejši češki literarni in politični zgodovini docela istopomenskih pisateljev Václava Havela in Pavla Kohouta. Oba namreč sodita v skupino preganjanih »disidentov«, ki so prišli v nemilost, ko so leta 68 izrekli svoj glas odpora zoper sovjetski poseg in se tudi v naslednjih letih odločno bojevali zoper nagajanja, ki so jih s prepovedjo dela ter z izgonom v provinco deležni posamezni češki intelektuali. Gre pa, kljub vsemu, za osamljene bojevnike, kajti večina vseh, ki bi tudi morali bojevati ta boj za demokracijo in ustvarjalno svobodo, je spodvila rep med noge in se vdela zaniknemu konformizmu in pohlevni uobgljivosti. Havel in Kohout sta tudi za ceno svoje »duše«, se pravi v imenu svoje ustvarjalnosti vztrajala, pa čeprav je moral prvi na petletno prisilno delo (v zaporu je še zdaj), drugemu pa z Dunaja, kamor je šel sprejet nagrado avstrijske vlade »za evropsko književnost«, oblasti niso dovolile vrnitve v domovino.

Te in take svoje (pa tudi skupne) izkušnje sta izrazila v obeh enodejankah, ki sta nastali v medsebojnem dogovoru in se tudi povsod (seveda ne na Čehoslovaškem, kjer sta čba znana avtorja črtana s seznama »živih«) uprizarjata kot sestavna dela neke celote. Pri tem seveda še zdaleč ne gre za kakršenkoli »zasilni izhod«. Obe igri imata namreč vrsto premišljeno načrtovanih skupnih potez: skupno glavno osebo in skupne oznake časa, s katerim je ta njun junak v usodnem konfliktu. Gre za lik (recimo kar: za drugi jaz = alter ego) disidentskega pisatelja Ferdinanda Vaneka, prek katerega skušata vsak na svoj način in s svojimi sredstvi (Havel bolj ali manj dramatično resnobno, Dohout s komiko) izraziti svoj pogled na poniglavo stvarnost, ki jima jo je bilo dano doživeti. Gre, kajpak, za poudarjanje družbenopolitično kritiko, zračo iz istih doživetij in prepojeno z enakim odnosom in enako voljo po razgaljanju »zgodovinske bede«, kakršno po vsej pravici očitata življenjskemu in političnemu sistemu svoje dežele, a ne samo nje. Svojega Vaneka opredeljujeta v enem izmed spremnih zapisov k uprizoritvi takole: »Samo zato, ker govori in piše to, kar misli, se je zapletel v trajno konfrontacijo s politično oblastjo. Ta ga je označila kot sovražnika, zato postane objekt najrazličnejšega preganjanja...« Vendar niti ne gre toliko zanj kot zanje, s katerimi je soočen: že samo to, da se pojavi, vzbuja v ljudeh občutek nekakšne slabe vesti. »Moralni in eksistencialni problemi ljudi, ki jih srečuje, v njegovi prisotnosti nujno in nezadržno prodirajo na površje,« ugotavlja avtorja. »Tisti, ki so doslej kot državljani in ljudje životali kot neke vrste modus vivendi, so ob Vanku primorani ta svoj modus vivendi razložiti, precizirati, postaviti pod vprašaj, ga braniti, problematizirati. Vanka sicer na najrazličnejše načine preganjajo, toda nekaj odločilnega ga postavlja nadnje: **bolj svoboden je kot oni, živi z resnico, medtem ko so oni prisiljeni živeti z lažjo...**«

To svoje spoznanje je Havel na dramatičen način izrazil v Vanekovem srečanju s pisateljskim kolegom Stanekom, ki pa se je znašel na drugem bregu, v varnem pristanu neustvarjalnega režimskega konformizma... in Kohout v komično-groteskni epizodi v pisarni kinološkega društva, kamor pride nič hudega sluteči »pisatelj-opadnik« po atest za parjenje svojega psa češkega šavseka, naleti pa na celo goro silnih težav, saj gre za klasični problem konformistične poniglavoosti ter bogavdanega strahospoštovanja na tipično češki način; z ozadja namreč diha švejkovski pogled na življenjsko stvarnost. V ozadju (ali v ospredju vsega, kakor nam drago) je seveda misel na grozljivi molk in negibnost sveta, v katerem so takšne moralne nakaze ljudi in njihovih medsebojnih odnosov sploh možne. Havel in Kohout sta svojo zgroženost izrazila stvarno, brez vsakršnega pretriravanja, vendar z neskončnim nabojem razboljene ironije, da so ti in takšni odnosi usodnega pomena za pota človekovega življenja. A človek živi eno samo življenje, neponovljivo in nepopravljivo.

Predstava v ljubljanski Drami je teatrsko učinkovita, izrazito gledljiva, in vendarle – na priten način – pretresljiva. Kot njen režiser je v polnem pomenu besede zabelel božo Šprajc, čigar filmskih in televizijskih nastopov nismo kdove kako visoko ocenili, njegovega tokratnega odrskega dosežka pa smo iskreno veseli. Ustvarjenih je tudi nekaj nepoznatih vlog, med katerimi nam bosta še zlasti ostali v spominu dve zanikrni uradnici: Štefka Drolčeva in Iva Zupančičeva na enem »bregu« ter lik pisatelja Ferdinanda Vaneka, ki ga je upodobil Ivo Ban, na drugem.

Kakšna škoda, da se besedila s tako silovito odzivnostjo in deformacije časa ne porajajo tudi na naših tleh.

Viktor Kolar

Francozi so ga imenovali »Lionski klavec«. Klaus Altmann-Barbie, tako mu je ime – SS izvedenec za mučenje, umore in usmrtnitve, je danes svetovalec nove bolivajske vojaške diktature. Uporniško gibanje »Conade« pravi: »Klaus Alt-

oborožen. Nedavno je ta »sekretar« s potegnjeno pištolo pregnal nekega fotografa, preden je ta pripravil kamero za snemanje. Gospod tega »sekretarja« ne želi nobene pozornosti. Po La Pazu se vozi v neopaznem volkswagenu. Avtomobil je mo-

krat je prišel stari nacist do nove moči. Bolivijsko uporniško gibanje »Conade« s sedežem v Parizu (»Narodni svet za obrambo demokracije«) sporoča, da je Altmann skupaj z argentinskimi in čilskimi izvedenci načrtoval in vodil prevrat in prevzem

Star nacist na novi oblasti

Pod tem naslovom je v lanskim oktobrski številki revija Stern objavila članek s zločinca in danes uspešne »večje ribe« v političnem in poslovnem svetu Bolivije, Klaus Altmann-Barbie. Namenoma nismo zgodbe okrnili, saj se bere kot kriminalka, le da žal ni izmišljena, predznan, da je na grob (po njegovih navodilih mučenega) umrlega vodje francoskega »Sem ter tja bi bilo mogoče pripoved zasukati v drugo smer, več in natančneje po Francije, toda tudi to, kar je pred nami, je svojevrstna podoba fašizma danes, ne družbenih razmer, ki to dopuščajo.

letih, so sporočili Francozi po vojni, je bilo ob življenju (z mučenjem, umori, s povračilnimi akcijami ter usmrtnitvami in deportacijami v koncentracijska taborišča) več kot 20.000 Francozov.

Altmann-Barbie pripoveduje: »Spominjam se prav tipičnega primera. Peljemo se s kolono vojakov skozi neko vas. Naenkrat se zlijeta iz neke hiše na nas razbeljen ter in vrelna voda. Ali veste, kaj se to pravi, na vojake zliti smolo?! Teh krikov vojakov ne bom nikoli v življenju pozabil. Kaj sem torej napravil? Obkolili smo vas s tanki in s hrbta napadli sovražnike, porušili hiše s tanki, da so se sesule. S sprednje strani smo v hiše streljali z zažigalno municijo in vse razdejali. Verjemite mi, da so prenehali polivati vojaške s terom.«

V vrstah svojih vojakov je neprizanesljivo skrbel za red in disciplino. Ko je na primer zvedel, da je eden njegovih plenil in posilil neko žensko, je poklical moža in mu pred vsemi rekel: »Zvečer ob šestih bodi v kleti, kjer bo vse moštvo. Tam bo pripravljena vrva, da se obesiš. Ali si razumel?« Altmann pripoveduje dalje: »Točno ob šestih zvečer se je obesil, pred očmi vsega moštva. Jaz sam sem mu odmaknil stol, na katerem je stal.«

Vprašal sem Altmanna, če je bil vojak poprej zaslišan oziroma če je bila pred kaznijo obravnava. »Bil je vojak in je kazen zaslužil zaradi nedisciplin. Ali naj mar prosim za sodbo državnega vodjo? Ali naj čakam na sodno obravnavo? To je šlo pri nas na kratko.«

Preden so zavezniške vojske osvobodile Francijo nemške okupacije, se je Klaus Altmann-Barbie umaknil v velikonemški raj, ki je medtem že postal mali raj. Po vojni je brodil naokrog po Nemčiji. Sam pravi: »Od SS vodje sem naenkrat postal berač. Moral sem se skrivati kot pregonjeni zver.« Svojo uniformo je zažgal, odlikovanje je odvrnil, da bi se ne izdal. Svojo »krvno skupino«, ki je bila vtvotvirana v kožo kot znak članstva v SS, je dal izžgati.

Klaus Altmann-Barbie je bil takrat na listi vojnih zločincev. V Hamburgu ga je prišla britanska vojaška policija skupaj z dvema drugima esesovcema. »Toda policija ni vedela, kdo smo bili. Priprti smo bili v pomožnem zaporu v Hamburgu – Blanknesee. To je bilo

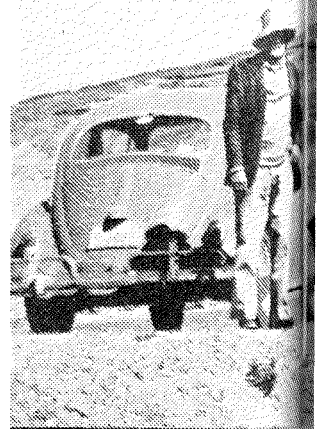
Južnofrancoska vas v pokrajini, ki jo je Klaus Altmann-Barbie »Resistance«.

prej skladišče premoga. Tam smo našli neko železo v obliki črke T. Ko smo opazili, da nas je ponoči čuval le en stražnik, ki je sedel v 1. nadstropju, smo z železom odprli kletna vrata. Anglež ni nič slišal, ker je ravno piskal na piščal. Piskal in piskal je in mi smo se drug za drugim za njegovim hrbtom splazili ven in se poskrili.«

V naslednjih mesecih in letih se je Altmann skrival pod lažnim imenom in z lažnimi papirji kot vojni invalid in človek brez državljanstva v Marburgu, Stuttgartu in Ludvigsburgu. V Aberurselu pri Frankfurtu so ga prijeli Američani zaradi črnoborzijskega. Mož, ki je prej svoje ujetnike mučil, pripoveduje o času, ko je bil sam zaprt: »Dobil sem vrtoglavo. Dva krat sem si zamažal oči, Američani so ga spustili, ne da bi vedeli, kdo je ta občutljivi zapornik. Zopet se je skrival.

»To je bilo nečastno življenje«, pravi. »Ob koncu leta 1950 so mi pomagali.« Naletel je na skrivno organizacijo, ki je spravljal vojne zločince, iskane nacistične in njihove družine iz Evrope v Južno Ameriko. V knjigah, kot je »Akti Odessa«, je zapisano o tem begunskem podjetju. Altmann-Barbie pa pripoveduje: »Res je obstajala taka organizacija. Najprej so spravili ljudi v Avstrijo. V Salzburgu sem prejel po-

trdilo, s katerim sem smel čez mejo v Italijo. Prej sem moral dati zaupniku svojo fotografijo. Ko sem svojo ženo in z otroki zapustil vlak v Genovi, je tam že čakal mož s sliko v rokah. Se danes ga vidim, kako je primerjal moj obraz s fotografijo. Mož pri vlaku je bil profesor Draganović, izseljen Hrvat in prepričan nacionalsocialist, zaupnik nemškega škofa v Rimu, Alojza Hudala. Ta Hudala pa je imel stike z Vatikanom. Kasneje je bil papežev pomočnik pri ustoličenju. Profesor Draganović, zaupnik tega škofa pa preskrbuje v Genovi nacistične begunce s papirji Rdečega križa. Zakaj je ravno Vatikan pomagal iskanim zločincem? Altmann-Barbie pravi: »Ti posredniki so mu rekli: Mi imamo nekaj skupne-

Altmann-Barbie v bolivijst

Altmann - Barbie pred kinematografom v bolivijem glavem mestu, kjer so pravkar vrteli film »Esesovska hiša«, maha taksistu.

mann-Barbie je odgovoren za pregon in uničenje bolivajske demokracije.«

Poročilo novinarja, ki se je z njim pogovarjal, je takole:

Bolivija tri mesece po puču generalov, ki so razbili zadnji odpor demokratov. Ti so pobiti. Liberalci in socialisti, komunisti in sindikalisti sedijo v jeklah. Mučijo jih v zaporih tajne policije na zasli-

dre barve, letnik 1960, s številko 5-2988. Stanuje v stolpnici, ki ne vzbuja pozornosti, brez označenega imena, v ulici Avenida 20 de Octubre, četrto nadstropje desno. Trije prostori (sobe) so varčno opremljeni: stajalo s knjigami, fotelji in vgrajena kuhinja. Na steni spalnice, ki jo pokaže le redkim, visi nad samsko posteljo redka oljnata slika Adolfa Hitlerja v plašču z dvignjenim ovratnikom, s po-

oblasti vojske v Čilu. Ta Hitlerjev častilec pa je odgovoren tudi za pregon, mučenje in uničevanje bolivajskih demokratov. V izjavi organizacije »Conade« je rečeno, da je bil včeraj žrtev »krvnika iz Lyona« francoski narod, danes pa je bolivijski.

Časopisi v Meksiku in Moskvi poročajo o novi vlogi tega esesovca. Nemški založnik Springer v časopisu »Die Welt« in Honeckerjev »Neues Deutschland« sta prevzela skoraj popolnoma enake informacije o tem. Podrobnosti o Altmannovi dejavnosti v Boliviji pa niso zvedeli. Tudi vlada v Bonnu ne ve, če je Klaus Altmann še vedno v Boliviji.

Ko ga je ta nemški novinar iztaknil v La Pazu, je Altmann sprva reagiral: »Če vidim novinarja, potem vidim rdečo!« Toda po prvem nezaupanju je bil z rojakom Nemcem nepričakovano zgovoren.

Pripovedoval je svojo življenjsko zgodbo na tonski trak več kot eno uro, preden je spregovoril o vojaškem puču.

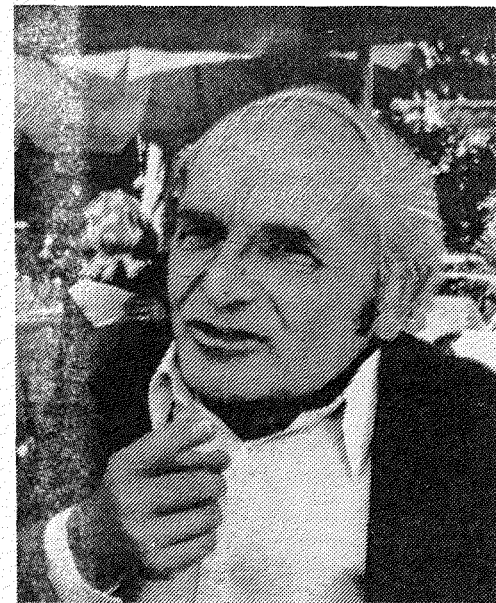
Klaus Altmann, rojen leta 1913 v Bad Godesbergu, je dokončal gimnazijo in maturiral. Nato je opravil nekaj semestrov prava, vstopil leta 1935 v varnostno službo (gestapo) in postal leta 1944 kaptan (Hauptsturmführer) SS. Prvič se je izkazal pri uporabi v židovskem getu v Amsterdamu, ko je poveleval pri njihovi likvidaciji oziroma streljanju židovskih voditeljev.

Leta 1942 so mu zaupali poveljstvo za posebno nalogo: v zasedeni južni Franciji je moral najti in uničiti člane »Resistence«, francoskega uporniškega gibanja. Takrat je poveljeval močni četi stovojaskega mož, izvežbanega za pregon in uničenje partizanov. To je bila njegova naloga. Bil je na stražen način uspešen. V treh

gledom usmerjenim v daljavo... Pod to nacistično sliko počiva ponoči Klaus Altmann, 66 let star nacistični zločinec, v Franciji dvakrat obsojen na smrt!

Altmann je bil med zadnjo vojno v zasedenem Lyonu, pod imenom Kalus Barbie, šef posebne SS enote za preganjanje uporniškega gibanja. Ta SS vojaška formacija je tedaj zbujala velik strah med prebivalci, kjer je bila znana pod imenom »Lionski klavci«.

Po vojni je zbežal v Južno Ameriko. Bil je prijatelj in svetovalec mnogih bolivajskih diktatorjev. Sodniki in vodje režimov so ga ščitili, ko so Francozi zahtevali njegovo izročitev. Bolivijsko notranje ministrstvo mu je dalo celo osebno stražarja. Ta-

Spoštovani gost v »Cafe La Paz«.

šanjih. V pragozdovih gradijo zanje koncentracijska taborišča.

Toda na videz v notranjosti Bolivije vlada mir. V kositrovih rudnikih spet garajo rudarji za nekaj pesov dnevno. V kavarni »Cafe La Paz« spet natakari prinašajo srebrni pribor poleg skodelic in krožnikov k tortam »na dunajski način«. Tukaj se namreč sestajajo bogatini in mogočnejši glavnega mesta in med njimi bolj majhen, sivolas gospod, s skrbno počesano, deloma že plešasto glavo. Goste obrvi pokrivajo modre oči. Ostre gube se vlečejo ob nosu proti ustam.

Govori počasno, nosljivo španščino. Ta stalni gost prihaja vedno v spremstvu svojega »sekretarja«, ki je seveda

jega novinarja, ki je stopil po sledi zakrnelega nacista, vojnega
ausa Altmann-Barbia.
a, ampak resnična zgodba o »lionskem klavcu«, ki je bil celo tako
ga odporniškega gibanja cinično položil šopek rož!
isati strahote, ki jih je počenjal Altmann-Barbie sredi okupirane
azumljive strpnosti do zločinca prve vrste, pa tudi političnih in

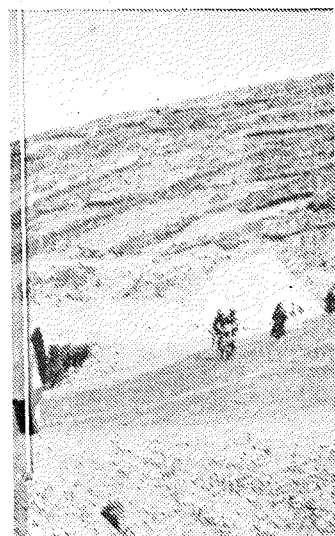
strahoval kot SS poveljnik za lov na pripadnike francoske

ga, mi smo protikomuni-
sti. Moramo vedeti, kam
se lahko nekega dne obr-
nemo, če bomo rabili po-
moč.«

Odposlanec škofa Hu-
dala je pripeljal Altman-
na k argentinski komisiji
za priseljevanje v Genovi
(Via Albaro 38). »Tukaj
smo bili takoj sprejeti s
pozdravom heil Hitler. Ta
komisija posreduje tudi
vselitve za Bolivijo.«

Spomladi 1951. leta,
šest let po vojni, uide
»Lionski klavec« s po-
močjo starih prijateljev in
katoliške cerkve v Južno
Ameriko. Prepluje Atlan-
tik na potniški ladji »Cor-
rientes«. V Buenos Aire-
su se izkrca in nadaljuje
pot z vlakom naprej v Bo-
livijo.

Ob robu pragozda zač-
ne Kalus Altmann novo

hribih

življenje kot priden nem-
ški priseljenec. Prvo delo
mu posreduje že prej pri-
seljeni planinec Hans
Ertl, ki si je sezidal hišo
ob vznožju Andov. V maj-
hnem podeželskem gnez-
du dela Altmann najprej
kot upravitelj neke žage.
Nato postane lastnik pre-
delovalnice lesa. Kasneje
izvaža lubje kininovca, iz
katerega pridobivajo ki-
nin. Končno ustanovi pa-
roplovno delniško službo
»Transmaritima«. Dve
desetletji po begu je
Klaus Altmann premožen
človek. Dobi bolivijsko
državljanstvo, ima vpliv-
ne prijatelje (šefa policije,
generale in politike, ki ce-
nijo izkušnje bivšega SS
oficirja). Altmann postane
svetovalec in inštruk-
tor policije in tajne boli-
vijske službe. Kasneje
oskrbuje celo bolivijsko
armado s težkim orožjem.

»Trgujem s firmo
Steyer v Avstriji, ki nam
je med vojno izdelovala
tanke.«

Simon Wiesenthal, vo-
dja dokumentacijskega
centra na Dunaju, je od-
kril, da je Altmann posre-
doval kupčijo več kot sto-
tih najmodernejših tan-
kov tipa kirasir v Bolivi-
jo. Prodajalec je bil av-
strijski koncern Steyer
Daimler-Puch.

Altmann je tako kori-
šten za svojo novo domo-
vino, da je dobil bolivijski
diplomatski potni list! Z
njim je potoval leta 1971 v
Evropo in si je upal celo v
Francijo. On, ki je po
preiskavah francoskih

oblasti do smrti mučil š-
fa odporniškega gibanja
Resistance, Jeana Mouli-
na, pripoveduje reporter-
ju o obisku na grobu svo-
je žrtve: »Vem, da zveni
nenavadno čudno, toda
položil sem na njegov
grob šopek cvetja.« V voj-
ni je bil moj sovražnik, to-
da spoštoval sem ga in ce-
nil.«

Iz Francije potuje Alt-
mann dalje v Hamburg,
kjer je imel opravke z
družbo Hapag in neko
nemško banko. Ravno ob
času atentata na bolivijs-
skega konzula je v Ham-
burgu.

Lepa mlada žena, vitka
črnolaska z elegantnimi
očali želi dobiti vizo. Ge-
neralni konzul Roberto
Quintanilla vabi prosilko
v svojo uradno sobo. Mla-
da žena odpre ročno tor-
bico, potegne revolver in
trikrat pritisne. Zastop-
nik Bolivije obleži mrtev
za svojo pisalno mizo.
Atentatorka zbeži. Umor-
jeni je bil pred svojo zad-
njo državno službo šef
tajne službe v Boliviji.
Vodil je gonjo zoper revo-
lucionarja Che Guevaro.
Obiskovalec Hamburga z

notranji in sodni
minister Luis
Arce Gomez,
velik Altmannov
prijatelj Bolivije,

diplomatskim potnim li-
stom – torej Altmann –
poskrbi za transport mr-
tvega diplomata v domo-
vino Bolivijo. »Dobro
sem ga poznal«, pravi Alt-
mann. »Moja in njegova
žena sta bili prijateljici.«

Altmann je poznal tudi
atentatorko. Nemška in
bolivijska policija sta
ugotovili, kdo je bila. Bila
je Monika Ertl, hčerka
moža, ki je pomagal Alt-
mannu pri začetkih v Bo-
liviji. Poznal je deklico še,
ko ji je bilo 10 let.

»Monika se je po matu-
ri mnogo ukvarjala s so-
cialnimi razmerami v Bo-
liviji. Kasneje se je prik-
ljučila neki skupini revo-
lucionarjev. Njen vzor je
bil Che Guevara. Po smrti
le-tega se je hotela zanj
maščevati. Dve leti po
atentatu v Hamburgu (to

je leta 1973) je tudi sama
umrla enake smrti. V bo-
livijskih gorah so Moniko
Ertl ubile vojaške krogle.
Pokopali so jo na pokopa-
lišču poleg matere. Za-
man sem jo skušal po na-
logu bolivijske vlade
spraviti nazaj v meščan-
sko življenje.«

Novi prijatelj starega nacista: general Garcia Meza.

če sem hotel imeti svoj
mir.« Najvišje bolivijsko
sodišče je odklonilo izro-
čitev tega vojnega zločin-
ca, češ da je primer zastar-
el in da ni Altmann v Bo-
liviji nič zakrivil. Medna-
rodni protesti niso zale-
gli. Diktator, general Hu-
go Banzer (nemškega ro-

zavesti. Bil sem devet me-
secev v samici, izoliran,
in nato so me izgnali v
Argentino.«

Posebno tesno je bil
poznani Altmann z mla-
dim oficirjem Arce Go-
mezom. Gomez je bil naj-
prej polkovnik pri padal-

du) je pustil svojega prija-
telja na prostosti. Notra-
nje ministrstvo mu je da-
lo celo telesnega stražarja
za čuvaja.

Altmann po izpustitvi
na svobodo: »Ničesar se
ne kesam, bil sem in osta-
nem nacist!« Šest let je
živel stari nacist v miru
pod diktaturo. Ko je leta
1978 odstopil njegov pri-
jatelj general, se Altmann
ni več počutil tako varne-
ga. Socialne in liberalne
stranke so dobivale ve-
dno več pristašev. Deve-
tindvajsetega junija 1980
je zmagala neka demo-
kratična kaolicija na
prvih svobodnih voli-
tvah. Bogataši in vojska
(generali) so se zbalili za
svojo oblast. Že 17. julija
so se uprli generali in –
zmagali. Neki Emilio
Sanchez, ki je lansko po-
mlad po nalogu (demo-
kratične vlade v izgan-
stvu) prispel v zahodno
Nemčijo, pripoveduje:
»Doma v Boliviji sem bil
proti novi vojaški dikta-
turi.« Bolivijsko zastavo
svojega hamburškega
konzulata je omenjeni
mož spustil na pol droga.
Svoje dejanje pa je poja-
snil: »Žalujem za demo-
kracijo v svoji deželi.
Vem, kaj je samovlada
generalov in tajne službe.
Vem tudi, da je Klaus Alt-
mann izuril zasliševalce
in mučitelje tajne službe.
Leta 1977 sem bil kot ak-
tivni odporniški borec
proti diktaturi zaprt v ce-
lici predsedniške palače.
Nekajkrat tedensko so
me tajni policisti, skriti v
kapuce, pretepali do ne-

cih in nato šef vojaške taj-
ne službe. Po uspelem
puču 17. julija 1980 je po-
stal Gomez notranji in so-
dni minister Bolivije in s
tem mogočnejši od nove-
ga predsednika generala
Garcie Meze.

Skupaj s policijskim
ministrom Gomezom vo-
di Altmann pregon proti
demokraciji in odporni-
škemu gibanju »Cona-
de« v Boliviji. To nalogo
opravlja Altmann še kar
naprej, kajti ostala mu je
v krvi iz esesovskih časov
v Franciji med vojno. Pri-
če oziroma očitvidci vedo
povedati, da je Altmann
redni gost v notranjem
ministrstvu v La Pazu.
Straža stoji v vrsti mirno,
kadar gre on k ministru,
saj je tam zelo cenjen in
dobro zapisan.

Kakšno oblast ima ta
nepoboljšljivi nacist v
Boliviji, je opazil nemški
reporter na letališču.
Skupina mlajših židov-
skih Bolivijcev je s
prstom kazala nanj in
pljuvala na tla, ko ga je
opazila. Altmannov obo-
roženi spremljevalec je
stekel do te skupine. Priš-
lo je do prerivanja. Ljudje
so vpili »Asesino«! (mori-
lec). Varnostni agenti so
odrinili židovsko skupino
od ostalih. Na to je Alt-
mann pripomnil: »Prej so
kleče prosili, naj jim pri-
zanesem, in sedaj si tako-
le upajo. Bomo že ugotov-
ili, kdo so in ne bodo uš-
li kazni! Šefa letališke po-
licije bom dal kazensko
premestiti. Ta je nesposo-
ben, če me ne zna ščititi
pred takimi žalitvami!«

Trideset let taborniške organizacije v Sloveniji

Od skavtov in gozdovnikov do današnjih tabornikov

Pravzaprav ima taborništvo svoje korenine že daleč pred drugo svetovno vojno, ki je utrdila to dejavnost in ima še danes velik vpliv na smer njenega razvoja. S Poljskega in Češkega se je taborništvo preneslo v Jugoslavijo, in sicer je prvo skavtsko organizacijo ustanovil zdravnik iz Beograda Miloš Popović leta 1911. Slovenska skavtska župa pa je bila ustanovljena leta 1923. V stari Jugoslaviji sta delovali skavtska in gozdovniška organizacija, med katerima pa v vsebinskem ali v politično-ideološkem konceptu skoraj ni bilo razlike. Velike zasluge za obstoj obeh taborniških organizacij so imeli nekateri prosvetni delavci.

»Nič čudnega,« pravi sekretar Zveze tabornikov Slovenije Frane Merela, s katerim smo se pogovarjali o preteklosti in sedanjem trenutku tabornikov v Sloveniji, »da so bili ob začetku našega narodnoosvobodilnega boja prav skavti in gozdovniki tisti, ki so bili najbolj pripravljeni, in ki so med prvimi odšli v gozdove. Tudi danes je naša taborniška mladina pripravljena; nič je ne bo presenetilo, tudi če bi bilo treba prijeti za orožje.«

Februarja 1951 je bil ustanovljen pripravljalni odbor za ustanovitev taborniške organizacije na Slovenskem, ki je štel 32 članov. Vodil ga je Črtomir Zorec. Na ustanovni skupščini Združenja tabornikov Slovenije, ki je bila kot prispevek k proslavam desete obletnice OF na ljubljanski univerzi 23. aprila 1951. leta, je tovariš Zorec poudaril: »Prepričani smo, da bo taborništvo s svojim delom koristilo našemu družbenopolitičnemu razvoju in da bo ta oblika dela z mladino dala nove pobude na poti napredka, vzgoje in socialistične zavesti.« Prva

taborniška enota po ustanovni skupščini je nastala v Sevnici, prva taborjenja so bila v Bohinju. Cilji taborniške organizacije se še do danes niso spremenili, kar je poudarjeno v prvem taborniškem zakonu, napisanem v članski izkaznici vsakega tabornika: »Tabornik se vzgaja na primerih ljudske revolucije, ljubi svojo socialistično domovino, njene narode in narodnosti ter vse napredne ljudi na svetu.«

Sicer pa so opazni premiki v tem času tridesetih let obstoja zveze tabornikov, in sicer pozitivni. Medtem ko šteje leta 1951 taborniška organizacija od 500 do 600 članov, jih je po letošnjih izračunih kar 27.000. Razen v štirih občinah, Lenart, Sentjur pri Celju, Litija in Ljutomer, so prisotni povsod po Sloveniji, z več kot 2000 vodi. Vod z 12 člani je namreč osnovna enota tabornikov. Osnovna aktivnost pa so redni sestanki, na katerih taborniki spoznavajo različne veščine. Taborjenje je pravzaprav samo preverjanje znanja.

Skrb za vzgojo kadrov, bodisi v občinah ali pa v gozdni šoli v Bohinju, je ena velikih obvez taborniške organizacije, saj brez dobrih kadrov organizacija ne more napredovati, še manj pa posameznik v njej. Poleg tega skrbijo tudi za založniško dejavnost. V informiranosti so vedno na tekočem. Že od maja 1951 izdajajo glasilo Tabor, edino mesečno redno jugoslovansko taborniško revijo z bogato vsebino. Poleg te obstaja tudi lokalna glasila, imajo svoj prostorček v dnevnem Delu, po radiu pa taborniško oddajo.

»Program aktivnosti v naši organizaciji je zelo pester,« pravi moj sogovornik. »Naš

praznik, 22. april, bomo proslavili v vseh taborniških enotah, čim bolj množično. Osrednja prireditev je osmi zlet od 1. do 7. julija v okolici Ilirske Bistrice. Petega julija bo v Bistrici krajevno praznovanje dneva borca in ob tej priložnosti bodo tabornikom podelili odlikovanja. Na predvečer dneva mladosti bo že tradicionalna prireditev Taborniki zbor – naš pozdrav Titu, ki se odvija po vsej Jugoslaviji in se je udeležilo približno 300.000 tabornikov. Vse prireditve se letos odvijajo v okviru proslavljanja 40-letnice. Omeniti je treba še Pohod po poteh okupirane Ljubljane, ki ga taborniki organizirajo že vrsto let, pa slovenski taborniški mnogoboj, ki z vsemi

svojimi elementi, od bivakiranja, hranjenja ob kotličku, prehoda čez minsko polje itd., spominja na partizane. Na zveznem nivoju se bodo najboljše taborniške enote, imenovane partizanski odredi, ob 40-letnici Prve proletarske brigade srečali v mestecu Rudo skupaj z borci.«

Cel kup akcij bratstva in enotnosti je med taborniki, ki krepijo povezanost z drugimi republikami. Vse to kaže na rast organizacije na temeljih revolucionarnih tradicij. Tu so pohodi po partizanskih poteh, pogovori z borci, pokroviteljstva nad spomeniki NOB, poimenovanje taborniških enot po borbah, prikazovanje življenja partizanov skozi igro, ka-

kršna bo tudi 18. t. m. v Ljubljani pod naslovom Illegalec, večšina »partizanski kurir«, ki spada med najzahtevnejše in pomeni obenem pripravo tabornika za splošni ljudski odpor itd.

Tovariš Tito je rad prihajal med tabornike. Bil je častni član taborniške organizacije Jugoslavije in nosilec plakete Zveze tabornikov Jugoslavije. Po njem nosijo ime nekateri odredi tabornikov, ki so sestavljeni iz članov različnih bratskih enot iz več naših republik, kot simbol bratske in enotne taborniške družine.

O mestu taborniške organizacije in o pogledih v prihodnje, pravi tovariš Frane Merela: »Družba nas je uvr-

stila med potrebne organizacije, na katere lahko računajo v vsakem primeru; o tem so se prepričali v primerih naravnih nesreč, med organizacije, ki ogromno pripomorejo k razvoju mladine, njenega patriotizma, tovarištva, iznajdljivosti, skratka, taborniška organizacija je opornik rasti mladega človeka v naprednega člana naše socialistične družbe.

Svojo pripravljenost bomo preverili v akciji Celje 81, sicer pa o svoji prihodnosti ne dvomimo. Želja je veliko: najti pot do tistih občin, kjer še nismo prisotni, uvrstiti svoje vezi v krajevnih skupnostih, dopolniti program, ki je sicer že pester, to naj bi stopilo v ospredje!«

Živa Drole

Vsak tabornik je ponosen, če mu je tovariš Tito kdaj stisnil roko.

Takole, z dobro mero dobre volje se začne tabornikov dan.

5

Vlado Kresnik

Zapiski
iz vojnega
ujetništva
1941-45

Francoski pregnanec je zlasti v stiku z zmagovalcem – Nemcem bil trdovratno francoski, k pogovoru je moral priti prevajalec in trdovratnež mu je zastavil vprašanje »qu'est-ce qu'il dit?«, kaj pravi? V načinu, kako je francoski tovariš obvladal izgovorjavo tega vprašanja, je ležalo vse kaj več kot zahteva po prevajalcu. Ležala je strategija premaganega v vojni in zmagovalca v groteski. Pri smetišču, pri čiščenju stranišča, pri pometanju barake so se pogosto morali sestati trije ljudje, Nemec, ujetnik – Francoz in prevajalec. Qu'est-ce qu'il dit? In sledilo je pojasnjevanje funkcije metle, mokre cunje, lopate po francosko Qu'est-ce qu'il dit? – razen strategije premaganca je v vprašanju ležalo tudi vedenje francoskega domoljuba, ki prezira vse, kar ni prišlo iz francoskih pašnikov in salonov; kar ni vželo iz sence francoskih dvorcev in spomenikov; kar ne poje »maitre Jacques«, kar se ni rodilo z baretko na glavi in kar ne uživa nad raskavim dimom Gauloise, prekvašene s slino. Qu'est-ce qu'il dit? – če bi hoteli vprašanje prevesti smiselno in ne dobesedno, bi morali dejati »kaj tveži tale... tale nebodigatrebaž«. Tale nebodigatreba, to je bil seveda vedno Nemec.

Naslednje dni je obersoldat Wolf pripejpal v barako 23 jugoslovanskega zdravnika doktorja B*, nekaj medicincev, med njimi Lojzeta, imenovanega Čeč in nekega veterinarja. Jugoslovani smo bili tista zdrava nacija taborišča, ki je najprej lazaret napolnila z osebjem. Prvi bolnik je

* Z zvezdico označeni nadomestki za imena, imena ali začetnice imen so iz kakršnih koli razlogov neavtentični.

potoval skozi jugoslovanski lazaret šele nekaj dni pozneje. Bil je to neki general, na poti v oflag (oficirsko ujetniško taborišče). Generalu se je zapirala voda. Za ujetniško taborišče navadnih vojakov je bil general nasploh zanimivost. Generalsko prisotnost so registrirali vsepovsod in radovednost se je zgostila na barako 23.

Oskrba generala je bila preprosta. Vsake nekaj ur je doktor B tlačil generalu kateter (gumijasto cevko) v mehur, da je otekala voda. Nenevarna operacija, ki jo je spremljalo stalno generalovo jadikovanje: »Jao meni, jadniku, jao jao... zašto sam u ropstvu... kad sam prvi izašao Nemcima u susretu s belom zastavom...«.

Taborišče je ustanova z nepojmljivimi notranjimi zakonitostmi. To resnico smo spoznali ob generalu. Naj je jugoslovansko osebje, ki je stalo ob njegovem mehuru, še tako kričevito skrivalo njegovo zdihovanje pred zunanjim svetom – slava kraljevskega generala je prenikala po taborišču. Oddahnilo smo si, ko so Nemci generala poslali dalje.

Prvi dnevi in prvi tedni v stalagu so bili torej olepšani s svojevrstnimi znamenji, da se je bila nekje na Balkanu pravkar razletela neka monarhija ob skromnem razpoku petarde, ki pa je v stalagu zapustil tem več smradu: spomenik jugoslovanskega III. KGF-bataljona v Čast Nemcem, volksdeutscherji in neodvisni Hrvači, general z belo zastavo in polnim mehurjem – vse to se je zvrtilo v taboriščno atmosfero. Zaplesalo je v areni, kjer je dajal ton Francoz, prežet z duhom antinemške brezkompromisne pasivne rezistence.

Najbrž je vidnost spodrsnjajev nekih Jugoslovanskih ujetnikov bila tolikšna, da

se je na drugi strani večal krog znancev pri nas v lazaretu. Za določene kroge med Francozi smo bili zlasti nekateri medicinci zanimivi. Spet je bilo slišati »franc-tireurs« in je označba letela na nas. Nekoliko pretirano sicer, a po svoje koristno. Pojavili so se francoski komunisti in po preizkušeni navadi so se začeli konspirativni pogovori. S Čečem sva ugotovila, da je francoska KP v stalagu prisotna in da lovi zveze, previdno, kot se to v ilegali spodobijo, in individualno, z vsakim posebej.

★

S Tichyem* sva se sestajala čim manj, a po potrebi. Imel je navado, da je govoril vedno šepetaje, govoril že tako ni mnogo. Njegov besednjak je spominjal na povzetke diskusij. Verjamem, da bo socialistična revolucija zmagala in točka. Nobenih argumentov, pa tudi nobenih pogojev za pogovor in razpravo. V Franciji bo po tej vojni zmagal socializem, v Jugoslaviji bo treba začeti nekje znova.

Leta, ki so neposredno sledila, so pokazala, da se je v oceni zmotil, kar seveda nikakor ne zmanjšuje njegovega lika. S preudarnostjo, kakršno premorejo tehtni misleci, mi je nazadnje povedal, da predstavlja francosko komunistično partijo.

Bilo je maja 1941. Grdoba vremena je bila nepopisna. Nikjer znakov pomladi. Mrzlo po časi z neba, v katerem so od časa do časa poplesavale zmazle cape, je odlagalo med barake pesimizem in obup.

Medtem smo Jugoslovani odposlali prve uradne dopisnice iz ujetništva. Nahajam se v nemškem vojnem ujetništvu

Bunker v hiši dr. Mavricija Neubergerja

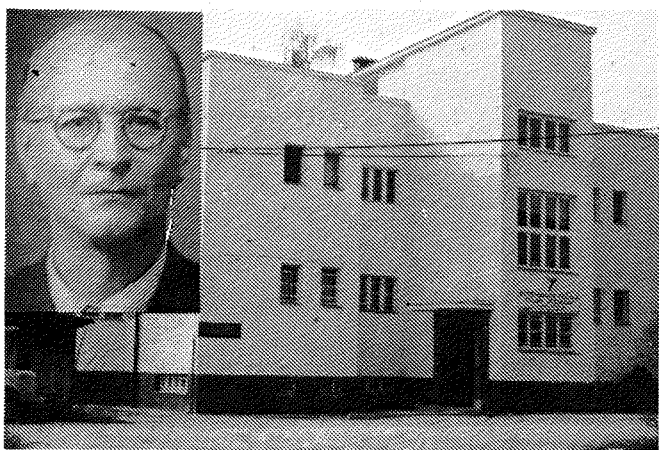
Dr. Mavricij Neuberger, zdravnik – komunist je s svojo privatno zdravniško ordinacijo v svoji zasebni hiši vso vojno dobo prikrival ilegalno delo za OF in NOV.

Po nalogu vodilnih članov CK KP Slovenije je moral ostati v Ljubljani, ker je bil tu nepogrešljivo potreben, zlasti pa so ilegalci in soudeleženci NOG in NOV lahko imeli zanesljivo in varno pomoč (zdravniške usluge). Ves čas do konca vojne je bil član matičnega odbora zdravnikov in član zdravniške celice KPS.

Neubergerjeva vila je bila zgrajena nekaj let pred vojno. Stala je sredi velikega vrta z močno in visoko grajeno ograjo. Vrt je bil poraščen z gostim košatim okrasnim drevjem. Na drugi strani je potekala dolga, ozka in samotna Pokopališka ulica. Okolje vile je bilo tiho, neobljeno in izredno samotno in odmaknjeno. Glavni dohod k vili je bil z Vilharjeve ceste (napisna plošča), a vhod v hišo okoli dveh oglov na nasprotni strani. Še en, neopazen dohod je bil iz Pokopališke ulice ob starem opuščnem pokopališču z ozkimi vrati na vrt v gosto zaraščeni živi meji. Tega so uporabljali skrivni gotje, ilegalci, aktivisti, brez strahu, da bi bili opazovani.

Ker je imel dr. Neuberger privatno ordinacijo, ni bilo nič posebnega prihajanje in odhajanje ljudi z ene ali druge strani. V hiši se je že leta 1941 sestajal svet zdravnikov, v katerega so bili vključeni zavedni, napredni in aktivni zdravniki. V njej so potekali tečaji za mlade zdravnike in medicince, preden so odšli k partizanom, zdravili so se ilegalci, aktivisti, člani VOS in ranjeni partizani (Rašiška četa).

Dr. Neuberger je izvršil tudi nekaj operacij. Leta 1942

je med drugim zdravil tudi Zdenko Kidrič – ilegalko. V njegovem stanovanju je bil depozit lekarniškega materiala, ki je pozneje služil partizanski saniteti in so ga skrivaj odpremljali prek z žico ograjenih prehodov iz Ljubljane v partizanske enote.

Težki ranjenci in bolniki so se prehodno zadrževali v kletnih prostorih in bunkerju, ki je bil opremljen s pogradi. To je bila le prehodna postojanka, dokler niso, potem ko so dobili lažne dokumente odpremlili ranjence v bolnišnico.

Prehodno so se v bunkerju oziroma v stanovanju zadrževali še Vladimir Krivic-Matevž, Milan Škerlavaj-Bož, Mira Svetina-Vlasta, Boris Kariž-Kartaš in razni kurirji. Dva meseca (od srede oktobra do srede decembra 1942) je živel tu tudi Edvard Kardelj-Krištof; nekaj časa med tem je bil v tem bunkerju tudi Boris Kidrič-Peter, torej dva vodilna organizatorja OF in NOV in člana CK KP Slovenije.

V hiši oziroma kleti so se pogostih organizacijskih sestankov in posvetov udeleževali še drugi, med njimi dr. Vito Kraigher – vodja VOS

(ubit na Turjaku), Vida Tomšič, Zdenka Kidrič-Marjeta, Boris Ziherl idr.

Četrtega maja 1945 so v gozdiču Smrečje blizu Turjaka ubili 28 ljudi: med drugimi žrtvami krvoločnega obračuna sta bila tudi dr. Mavricij Neuberger in graditelj bunkerja Martin Gorišek.

Na hiši (dr. Mavricija Neubergerja) je spominska plošča, ki pove, da je bil v tej hiši bunker, ki je med NOV služil centralni tehniki CK KPS in IO OF za Ljubljano. Bunker je bil obnovljen leta 1962. Spominska plošča bo v kratkem zamenjana z novo, večjo.

Ogled bunkerja je odslej možen tudi širši javnosti. V počastitev 40. obletnice vseh ljudske vstaje in ustanovitve OF bo odprt ob praznikih in v spomin na osvoboditev mesta heroja – Ljubljane. Dne 27. aprila (ponedeljek) od 9. ure do 17. ure. Dne 2. maja (sobota) od 13. ure do 17. ure. Dne 3. maja (nedelja) od 13. ure do 17. ure. Dne 9. maja (sobota) od 9. ure do 17. ure.

Odbor ZB NOV Boris Ziherl Ljubljana

Naši partizanski znaki – 22

Gradili so mostove, ceste, proge...

V Celju je bil izdelan tudi znak 1. inženirske brigade 7. korpusa. Medalja s premerom 35 milimetrov visi na kovinskem traku z letnico 1945–1980. Na njej je upodobljen znak inženircev, tedaj pa piše »Spominski znak (ob 35. obletnici) ustanovitve 20. 4. 1945«.

V Ljubljani deluje brigadni odbor, ki ga vodi nekdanji komisar Inženirske brigade Dušan Marinšek-Silni. Njegova je bila tudi zamisel o brigadnem odličju. Poleti 1945 je dala brigada predloge za odlikovanja za približno 250 borcev in častnikov. Ob razformiranju Glavnega štaba NOV in PO Slovenije in po vključitvi v 4. armado JA so se ti predlogi izgubili. Ba je so bili poslani v Beograd, toda tam o njih niso nič vedeli. Tako so po več kot treh desetletjih nekdanji borci inženirske brigade le prišli vsaj do znakov, ki jih spominjajo na bojno in delovno pot brigade. Brigada je bila ustanovljena 20. aprila 1945 kot gradbena brigada in že nekaj dni kasneje je bila 3. maja 1945 preimenovana v Inženirsko brigado 7. korpu-

sa. Imela je bataljon za postavljanje mostov, dva bataljona za cestna dela in delovni bataljon. Stela je od 1000 do 1200 pripadnikov. Med vojnimi deli sta bili najpomembnejši postavitvi mostov čez Kolpo v Brodu na Kolpi in v Vinici. Devetega maja 1945 je brigada z drugimi osvoboditelji prikorakala v osvobodjeno Ljubljano. Nadaljevala je z različnimi deli, julija 1945 pa je odšla k obnavljanju železniške proge Pragersko-Kotoriba. Na tej progi je brigada v 70 dneh opravila dela na 33 mestih, največja naloga je bila obnova železniškega mostu v Ptuj. Po nalogu 6. armade je bila brigada ukinjena novembra 1945. Buldožerje, kamione, konje z vprego, tehnične priprave in drugo je brigada postopoma oddajala podjetju Gradis. Leta 1977 je Gradis prevzel pokroviteljstvo nad brigado, občina Ptuj ji je za zasluge pri gradnji mostu podelila leta 1975 občinsko plaketo, domicil pa občina Ljubljana Center. Domicilna občina se je izkazala in denarno podprla izdelavo brigadnega znaka, ki vam ga predstavljamo.

Izdelanih je bilo 400 znakov in od tega je podeljenih že 290. Slovesna podelitev je bila na proslavi 20. aprila 1980 v Ljubljani ter na proslavah v Trbovljah in Črnomlju. Nekaj znakov je bilo poslanih po pošti. Do znakov so upravičeni vsi medvojni in povojni pripadniki brigade ter sorodniki padlih ali umrlih. Brigadni odbor še zbira imena upravičencev. Lahko dodamo, da je brigadni odbor podelil znake tudi nekaterim, ki niso bili v brigadi, so pa bili z njo tesno povezani. Tako je dobil znak Edo Mihevc-Dore, polkovnik, načelnik inženirstva pri slovenskem glavnem štabu, Ciril Mravlje, načelnik prometno-tehničnega oddelka in še približno dvajset tavaršev s podobnimi funkcijami iz časov obstoja brigade. Z znakom je bil odlikovan tudi slikar Božidar Jakac. Na 36 risbah je umetniško upodobil gradnjo mostu čez Kolpo v Vinici aprila 1945 – največjo akcijo brigade. Brigadni odbor načrtuje, da bo lahko razdelil vse znake. Ima spisek pripadnikov brigade ob volitvah leta 1945, če pa koga ani na tem seznamu, sta dovolj tudi vsaj dve izjavi prič iz brigade. Škoda, da se domača ljubljanska občina ni odločila in primaknila še nekaj dinarjev za vgraviranje imen na medalje. Tako si naj vsaj pripadnik da sam na zadnji strani vgravirati ime in priimek.

Dodajmo še, da je brigada izdala tudi posebno značko. Ta je namenjena tudi ljubiteljem značk. Je okrogla s premerom 18 milimetrov, bronaste barve in enaka kot sprednja stran danes predstavljenih medalj. Potrebno je tudi vedeti, da so bili vsi brigadni znaki podeljeni z lepo izdelanim potrdilom. Na njem je tudi Jakčeva risba.

Janez I. Švajncar

Spominski znak 1. inženirske brigade 7. korpusa

sem zdrav (sem ranjen) sem v bolnici gre mi dobro'.

Natiskani formularji. Prečrtati je bilo treba neustrezno v drugi vrstici in se podpisati. Formalnost je bila prirejena v slogu ženevske konvencije o vojnih ujetnikih. Nemška natančnost je formalnosti pritaknila svoj stavek: en geht mir gut, gre mi dobro.

Najini dopisnici, Čečeva in moja, sta romali v Cilli, Untersteiermark. Zvenelo je več ko tuje, Cilli in Untersteiermark. Zvenelo nama je kot vrisi vsiljive lokomotive sredi hmeljskih nasadov, kjer sta doma ukanje in slovenska kmečka pesem. Namesto imena Celje, ki odzvanja isto slovensko melodično kot polje, Melje, Dravljje, Cerklje, gorje – zmaličenka Cilli, ki so jo celjski nemškutarji vsiljevali že v letih pred vojno. Nisva si niti poskušala predstavljati, kaj se dogaja v »Cilli« pod strahovladno nacističnih petokolonašev.

Bilo si je nemogoče predstavljati, da vse na celjskih hišah na primer zastave s kljukastim križem, da se Savinja naenkrat imenuje Sañn in Koprivnica je Dornbach, da pretepa nacistični petokolonaš Skoberne po zaporih slovenske domoljube in da je po ulicah in domovih oživela svojevrstna nemščina celjskih nemškutarjev – vse v človeku se upre. In nemoč, v upor in nekaj ukreniti, ustvarja v človeku praznino.

Tichy in francoska KP so s svojo prisotnostjo pomagali premostiti krizo. Dogovorili smo se, da se jugoslovanski komunisti priključimo taborišču KP. Navsezadnje – komunizem je internacionalen, in ker smo jugo-komunisti po sili razmer odrezani od naših političnih vodstev, bo prav, če se podredimo navodilom, ki jih taboriščna KPF dobiva iz Pariza. Odgo-

vornost za povezavo s KPF je padla na moja ramena.

Slovesnost spojitve jugo-komunistov s KPF taborišča je trajala pet minut. Odi-grala se je v umivalnici barake 23. Tichy si je z ledeno mrzlo vodo pral roke, jaz zobe z oguljeno krtačo, ki mi jo je bil poklonil francoski sanitejec. Voda je žuborela iz pip in ustvarjala k ceremoniji potreben šum. K ceremoniji je Tichy še dodal, naj jugo-komunisti razmislimo o spomeniku tretjega KGF-bataljona, nekaj bo prej ali pozneje treba s spomenikom storiti. In drugič – je prizanesljivo menil Tichy – »zaupne informacije« KP taborišča naznanjajo, da se nek jugo-komunist spušča s posameznimi nemškimi soldati lazareta v razprave o komunizmu, o osvobodilni vlogi Sovjetske zveze in podobno; torej znana, otroška bolezen nekaterih aktivstov, ki pa naj zlasti v taborišču ne pride več do izraza. In tretjič – navodila KP iz Pariza za vojne ujetnike: 1. sabotaža na vsakem koraku, 2. beg iz ujetništva za vsako ceno.

Tako se je spočela v lazaretu stalaga XI B ilegalna francosko-jugoslovanska od-porniška koalicija, na katero takrat v maj-niku 1941, bržčas nihče ne bi bil stavil pet par. Koalicija dveh neizenačenih revolu-cionarnih partnerjev. Francozi v taboriš-ču »doma« in organizacijsko povezani s tokovi v svetu, Jugoslavi in takrat števil-čno povsem neznatni in od sveta izolirani. Koalicija pa je uspevala in postala vodilna, podtalna sila taborišča. Komunistični strukturi, francoska in jugoslovanska, ki sta se v koaliciji sešli, sta namreč imeli nekaj skupnega, kar je odločalo v politič-ni atmosferi taborišča: ljudsko-frontaško tradicijo. Pri obeh partijah so predvojni idejni tokovi izhajali iz tistih subjektivnih

sil in objektivnih pogojev, ki so navzven delovali humanistično frontaško in navz-noter sredotežno (v Jugoslaviji zlasti po letu 1937). Zdi se, da so prav te tradicio-nalne lastnosti edine lahko postale vzgibi za uspeh ilegalne koalicije, ki je združevala in v ničemer ločevala.

★

Sanitetni Obersoldat Wolf je Čeča zapo-silil pri sebi na rentgenu. Zaupal mu je rentgensko slikanje, temnico in razvijanje ter uporabo inventarja. Ko je odšel drugi Wolfov ujetnik-sodelavec, Francoz, je Wolf tja pritegnil še mene na Čečevo po-budo. S Čečem sva skurila del zalog rent-genskega materiala, rentgenski papir in filme. Tlačila sva jih v železno peč, ki je tiste dni slabo vlekla in smrad po kemika-lijah je z dimom udaril nazaj v sobo, na hodnik in po hodniku barake v sosednje sobe. Tam je bila uprava lazareta, sestavljena iz nemške podoficirske elite. Filmi so zlasti pripisovali k novemu vonju bara-ke, bili so iz celuloida in so se bolj pražili kot goreli v ognju.

Obersoldat Wolf je prišel kot običajno zjutraj po obhodu barak na rentgen. Po-vohljal je dim, pogledal peč, iz katere se je svaljal dim in se zaprl v temnico. »Če pride feldvebel Jesse, mu recite, da razvi-jam filme.« V resnici je šel spat, tako kot vsakega dne, in je spal do devete, ko so začeli prihajati bolniki na rentgensko sli-kanje.

Duh pogorišča v peči rentgena je spravi-l na noge upravo. Stabsfeldvebel Jesse, pruske krvi in narave, pepelnatosvetlih oči in las, je prihrumel na rentgen:

»Wolf! Zum donnerwetter! – Wolf!«
Obersoldat Wolf je mežikaje prišel iz temnice.

»Kaj, za vraga, se tu dogaja?!« ga je nahrulil Jesse.

»Slabo vreme, peč ne vleče – zažgali pa smo stare povoje. Smrdi, seveda.«

S tem nosljajom pojasnilom je ober-soldat Wolf dal smrad z dnevnega reda. Wolf, ekonomist nekega malega trgovske-ga podjetja v Magdeburgu, je postal alibi dveh skojcevcev, ki sta v strumnem kora-ku realizirala direktivo iz Pariza »sabota-ža na vsakem koraku« in zažigala sanitet-ni material. Zares – v omari so smrdele stare obveze in povoji, sneti z ran bolnikov pred slikanjem. A kdo bi vedel, če je Wolf v svojo izjavo 'zažgali smo stare povoje' tudi verjel.

Vreme se je zboljšalo, peč je začela vle-či. Skojevca sta najprej krčila zaloge rent-genskega materiala.

Tichy je bil zadovoljen.

Budisav Čalenic je imel pomisleke. 'Momci – Švabe vaju bodo odkrili ... ve-sta, kaj vaju potlej čaka. In premalo nas je, da bi zaradi rentgenskega papirja krčili naše vrste. Dobro, navodilo iz Pariza ... Pariz je daleč, kaj vedo oni...'. Iz Čaleta je govoril beograjski partijec, ki je bil šel skozi sito in rešeto. Ležal je v lazaretu zaradi čira na želodcu in na ta način postal 'tretjina' jugoslovanske protifašistične ilegale lazareta.

Kurilno akcijo sva prekinila. Rentgen-skega materiala pa je vseeno zmanjkalo. Z delovnih komand je pritisnil na lazaret val bolnikov in povečal potrošnjo na rent-genu – vsega je naenkrat zmanjkalo. Wolf je na vrata rentgena obesil tablo: zaradi pomanjkanja materiala do nadaljnjega zaprto.

Se nadaljuje

zavarovalna skupnost triglav

OBMOČNA SKUPNOST MARIBOR n.sol.o.

n.sol.o.
Ljubljana

MARIBOR, CANKARJEVA UL. 3

Naročam tednik TV 15

Ime in priimek _____

Kraj _____

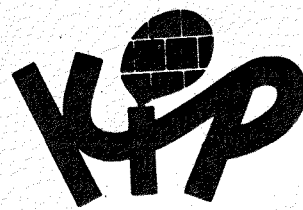
Pošta _____

_____ podpis

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

IMOS

elektrotehniško podjetje grosuplje
pozd elektroservice

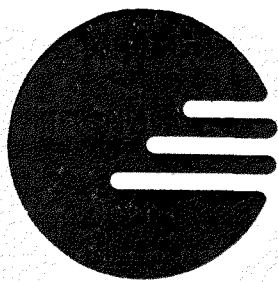

Uprava: 61290 Grosuplje, Cesta na Krko 9
telefon: h. c. 772 622, 772 620
Biro: 61000 Ljubljana, Dolenjska 74 / telefon: 23 314

OPEKARNA ČRNUČE

61231 Ljubljana, Titova cesta 393

se priporoča graditeljem s svojimi priznanimi opečnimi izdelki: bloki, stropniki in
fasadno opeko

hotel evropa

63 000 CELJE, TITOV TRG 4
SLOVENIJA • JUGOSLAVIJA

VAŠ HOTEL V CELJU

SLOVENIJALES
STOLARNA
DOBREPOLJE

782 008
Telex: 31515 yu stoldo
Tek. račun: 50130-601-31140
61312 Videm - Dobrepolje

**Proizvodnja kvalitetnih stolov in
montaža dvojnih podov.**

Izdelava sedežnega in drobnega pohištva, žagarske storitve,
polaganje in montaža dvojnih podov: proizvodnja C. S.
STELL S. A. FRANCIJA, GOLOBACH Zahodna NEMČIJA, in
lastne izvedbe.

LJUBLJANSKA
BANKA

TEMELJNA BANKA
GORENJSKE
POSLOVNA ENOTA
RADOVLJICA

Varčujte pri Ljubljanski
banki - Temeljni banki
Gorenjske, poslovni enoti
Radovljica in njenih
ekspoziturah na Bledu, v
Bohinju in Lescah

ARCOMURKA

delovna organizacija **TABOR** 61290 GROSUPLJE
Adamičeva 14
TRGOVINA, GOSTINSTVO in TURIZEM
n.sol.o.

TELEFON 061 771-164, 771-120,

vam nudi

preko svojih 40 trgovin in 12 gostinskih obratov vse vrste
trgovskega blaga, gostinske in turistične storitve.
Za obisk se priporočamo!

lesnina
lesnina
lesnina
lesnina

POHIŠTVO GRADBENI MATERIAL

Dirka v spomin padlim borcem kolesarjem

Kolesarska zveza Slovenije v organizaciji ŠD Slovan – KK Rog-Franek in pod pokroviteljstvom TV-15 bo pripravila v soboto, 25. aprila, tradicionalno kolesarsko dirko pod Urhom v Ljubljani.

Kolesarska dirka v spomin padlim borcem-kolesarjem bo zajela vse kategorije tekmovalcev od pionirjev, mladincev, članov do veterinov. V posebni kategoriji bodo nastopili na 8 kilometrov dolgi progi tudi nekdanji borci, ki bodo tako najlepše počastili spomin na svoje padle tovariše. Neumorni organizator Maks Burger obljublja, da bo zagotovo na startu kar 40 nekdanjih borcev, že prihodnje leto pa jih bo kar nekaj sto, saj prav sedaj pripravljajo kolesarsko sekcijo borcev-kolesarjev, ki bo nosila ime narodnega heroja Antona Perca-Maksa.

T. U.

Zaloška cesta, 24. aprila 1920. Številne žrtve krvavega nasilja buržoazije, ki je zatrla generalni štrajk železničarjev. Toda delo železničarjev v komunistični stranki se je nadaljevalo. S prepovedjo KPJ so v legalni ali ilegalni obliki v sindikatih, društvih in še kako drugače pokazali, da so zvesti komunističnim idejam. Bili so pobudniki številnih akcij na železnici in na terenu. Narodna in razredna zavest sta bili dovolj trdni, da so se železničarji takoj ob začetku NOB vključili v organizirani odpor. Naši železničarji praznujejo vsako leto 15. aprila kot svoj praznik v spomin na množičen shod pred 61 leti, ko so sprejeli sklep o splošni stavki.

Vabilo

V počastitev 60-letnice protifašističnega upora v Marezigah, ki se ujema tudi s 40-letnico vstaje jugoslovanskih narodov, bo 16. maja 1981 ob 16. uri v Marezigah ljudsko zborovanje, na katerem bo govoril Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL. Po programu dela (za leto 1981) domicilnega odbora 2. prekomorske brigade se bomo borci 2. prekomorske brigade (ki ima domicil v občini Koper) udeležili omenjenega zborovanja.

Vabimo vas, da se v soboto, 16. maja 1981, ob 16. uri popoldne v Marezigah udeležite ljudskega zborovanja.

Zborni mesto nekdanjih borcev 2. prekomorske brigade bo v Marezigah ob 15. uri ob zastavi 2. prekomorske brigade.

Na zborovanje vabimo tudi vse druge borce, ki živijo v občini Koper in drugih bližnjih krajih.

Iz Kopra v Marezige bodo vozili tudi posebni avtobusi.

Domicilni odbor
2. pohorske brigade
Predsednik:
Bruno SABADIN, l. r.

Vabilo

Krajevni odbor ZB NOV Gabrovka, KS Gabrovka in osnovna šola Lojze Hostnik-Jovo Gabrovka vabijo ob krajevnem prazniku, dnevu OF in prazniku dela k odkritju doprsnega kipa Lojzeta Hostnika-Jova, ki bo v nedeljo, 26. aprila 1981, ob 11. uri pred osnovno šolo v Gabrovki. Slavnostni govornik bo narodni heroj Jože Borštnar. Kulturni program bodo izvajali KUD Fran Levstik iz Gabrovke, Sindikalni pihalni orkester iz Litije ter učenci osnovne šole Gabrovka.

Zbor vseh udeležencev in gostov bo pred Galskim domom v Gabrovki ob 10.30 uri. Po proslavi bo prijateljsko srečanje.

Obvestilo

Letos teče 38. leto, ki je v vasi Javorovici, pod Gorjanci, v zgodnjih jutranjih urah 26. marca 1944 padlo 125 borcev Cankarjeve brigade.

V spomin na žrtve za svobodo bo 1. maja 1981 od 11. uri na Javorovici ob gornjem spomeniku, kjer so bili pokopani padli borci, komemoracija, ki jo organizirajo družbenopolitične organizacije krajevnih skupnosti Sentjerne. Po komemoraciji bo krajši kulturni program. Odbor NOV Sentjerne in odbor borcev 5. SNOUB Ivana Cankarja vabita borce NOV, občane in še posebno sorodnike padlih borcev na Javorovici, da se te tradicionalne komemoracije udeležijo v čim večjem številu.

Obvestilo

Obveščamo člane bivših koncentracijskih taborišč zasavskih občin Zagorja, Trbovelj, Hrastnika, Laškega in Kozjanskega, da bo v sredo, 29. aprila, že šestindeseto srečanje taboriščnikov v lepi planinski postojanki v Gorah nad Dolom. Srečanje bo povezano s tednom praznovaj v počastitev 40. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Srečanje bo začel predsednik sekcije internancev občine Hrastnik, v imenu predsedstva ZZB NOV Hrastnik pa bo vse udeležence pozdravil predsednik združenja Maks Jakopič-Jur. Nato bo kulturni program, ki ga bodo izvedli osnovnošolci šole Heroja Rajka iz Dola nad Hrastnikom.

Vabimo vas, da se srečanja udeležite v največjem številu, da obudimo spomine na težke in slavne dni NOB. Srečanje se bo začelo ob 10. uri dopoldan.

Za vse tiste, ki nimajo svojega prevoznega sredstva, je zagotovljen prevoz s kombijem v Gore od gostišča na Marnem od 8. ure dalje.

ZZB NOV Hrastnik

Borci Levstikove brigade

se bodo letos zbrali v Retjah pri Velikih Laščah na proslavi 150-letnice rojstva Frana Levstika. Ob tej priložnosti bodo obiskali grobove padlih levstikovcev v bojih na Grabnu, v zasehah pri Zlebiču, Ortneku in drugod ter grob Mirka Domazeta, komandanta 3. bataljona. Padel je pod Sv. Rokom zraven Velikih Lašč. Na zboru brigade, ki bo dve uri pred »taborem«, bo predsednik Venčeslav Kolenc-Vencelj poročal o delu odbora, sprejel poročilo pohodnih enot iz osnovnih šol Škofljica, Šmarje-Sap, Grosuplje, Velike Lašče in Ribnice ter razdelil spomence Levstikove brigade tistim borcem, ki jih še niso prejeli. Zaradi tega naj borci pošljejo na naslov: Stefka Kolar, 61000 Ljubljana, Kidričeva 15/IX, telefon 21097, tele podatke: sedanji naslov bivanja, funkcije in enote, v katerih se je bojeval kot levstikovcev, ter vsaj približen čas prisotnosti v brigadi. Te podatke rabimo za zapis v spomenico in kasneje za podelitev knjige Levstikove brigade. Odbor še ni zbral zadosti denarja, kolikor bodo znesli stroški za knjigo. Zato naj vsi borci pomagajo zbirati denarna sredstva in kdor more tudi sam prispeva za ta namen vsaj 200 din na žiro račun 50101-678-69330 Odbor 8. SNOB Frana Levstika, Ljubljana, Vrtača 11. Odbor se zahvaljuje vsem, ki so že poslali prispevek za knjigo.

Zbor oziroma tabor v Retjah pri Velikih Laščah bo od 18. do 20. septembra letos. Točno uro in dan bomo pravočasno sporočili prek TV-15, Dela in RTV Ljubljana.

Odbor

SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA SKUPNOST OBČINE AJDOVŠČINA

KOMISIJA ZA REŠEVANJE STANOVANJSKIH VPRAŠANJ BORCEV

RAZPISUJE

na podlagi določil odloka o merilih za uporabo sredstev stanovanjskega sklada borcev NOV občine Ajdovščina /Uradno glasilo občin Ajdovščina, Nova Gorica, Tolmin, št. 5/69 in na podlagi določil 3. člena Pravilnika o pogojih in merilih za uporabo sredstev stanov. sklada borcev NOV občine Ajdovščina

natečaj

za vlaganje prošelj za dodelitev kredita za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOB.

1.

Natečaja se lahko udeležijo:

1. udeleženci NOB
 2. vdove padlih ali po vojni umrlih udeležencev NOB
- Skupaj bo na tem natečaju razdeljenih 1.500.000 dinarjev, ki so namensko določena za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOB. Teh sredstev ni mogoče odobriti tistim osebam udeležencev NOB oziroma vdovam udeležencev NOB, katerim je bilo stanovanjsko vprašanje rešeno do dneva uveljvitve pravilnika, to je do 13. 6. 1980.

Prosilci morajo k vlogi za posojilo, ki jo lahko dvignejo na sedežu Skupne strokovne službe SIS gospodarskih dejavnosti v Ajdovščini, Goriška 25/b, priložiti še:

1. pogodbo o nakupu stanovanja ali veljavno gradbeno dovoljenje oziroma potrdilo o priglasitvi del za adaptacijo,
2. overjen prepis oziroma fotokopijo odločbe o dvojnem šteju časa udeležbe v NOB.
3. potrdilo o družinski skupnosti
4. potrdilo o višini prejetega posebnega dohodka za vse zaposlene člane gospodinjstva v letu 1980 oz. potrdilo o višini prejete pokojnine v letu 1980,
5. izpisek iz zemljiške knjige o lastništvu parcele, na kateri bo prosilec gradil ali adaptiral stanovanjsko poslopje.

III.

Komisija bo pri obravnavi prošelj upoštevala le pismene in kompletirane vloge, ki bodo prispele v roku.

IV.

Kompletirane vloge je treba poslati na naslov: Samoupravna stanovanjska skupnost občine Ajdovščina, Goriška c. 25/b in to najkasneje do vključno 24. aprila 1981.

PRODAM

Zaradi selitve prodam sončno stanovanje v naravi, v Logjih pri Breginju. So tri sobe, kuhinja, stranišče, balkon, dve kleti. Pred hišo je dvorišče z njivico, primerno za vrt. Interesenti naj vprašajo na naslov:

Lazar Anton
Staro selo 46
Kobarid
Telefon 85-171

POIZVEDBA

Prosim tovarišico iz Kranja, ki je pred časom nudila učinkovito zdravilo proti sklerozi, da se mi javi ali sporoči naziv tega zdravila na naslov: Zupančič Slavko
Materija 19
66242 Materija

Gradnikovci

Domicilni odbor 3. SNOUB Ivana Gradnika vabi vse borce in borke brigade, da se udeležijo proslave 38. obletnice ustanovitve brigade, ki bo v soboto, 25. aprila 1981, na stadionu vojašnice Janka Premrla-Vojka v Vipavi z začetkom ob 10. uri. Hkrati bo tudi prvi zbor skupnosti borcev brigade, na katerem bo podano poročilo o dosedanjem delu domicilnega odbora. Sprejeli bi Pravilnik skupnosti borcev brigade, zatem pa bo družabno srečanje v domu JLA v Vipavi.

Borce brigade obveščamo, da bo v ponedeljek, dne 27. aprila 1981, tudi množični spominski pohod na planino Golobar, kjer je bila dne 26. aprila 1943 brigada ustanovljena. Odhod iz Kal-Koritnice bo ob 7. uri.

Domicilni odbor 3. SNOUB
brigade Ivana Gradnika

Vabilo

Po programu dela (za leto 1981) domicilnih odborov 1. in 2. prekomorske brigade organiziramo 5-dnevni avtobusni izlet »Po poteh borcev 1. in 2. prekomorske brigade« v počastitev 40-letnice vstaje in dneva mladosti 1981 na relaciji: Koper (Nova Gorica) – Jajce – Sarajevo – Titovo Užice – Beograd – Zagreb – Koper (Nova Gorica). V Beogradu si bodo borci 1. in 2. prekomorske brigade (vsi izletniki) skupaj ogledali grobnico maršala Tita in se poklonili njegovemu spominu.

Izlet organizira avtobusno podjetje Slavnik iz Kopra.

Odhod avtobusa iz Nove Gorice, Pirana (in morebiti iz Tolmina) bo 30. maja 1981 (sobota) ob 5. uri zjutraj.

Dne 3. junija 1981 vrnitev v Koper (Novo Gorico). Za prevoz z avtobusi, hrano in prenočišče bo vsak posameznik prispeval 4.440 dinarjev (v to ceno je tudi vračunana vstopnina za ogled muzejev v Bihaču, Jajcu, Titovem Užicu in v Beogradu). Nosilci partizanske spomenice 1981 imajo popust 640 dinarjev (imajo brezplačno vožnjo) in vojaški vojni invalidi 440 dinarjev (imajo 75 odstotkov popusta pri prevozu), če dostavijo knjižice za znižanje vožnje.

Prijava za izlet bodo sprejemali na sedežih občinskih odborov ZZB NOV vseh primorskih občin do 10. maja 1981.

Prav tako vabimo vse borce prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot, borce NOB Jugoslavije in aktiviste OF, da se udeležijo 5-dnevnega izleta »Po poteh borcev 1. in 2. prekomorske brigade«.

Domicilni odbori 1. in 2. prek. brigade

Obvestilo

Komisija partizanskih kurirjev in vezistov pri občinski organizaciji ZZB NOV Radovljica obvešča, da bo v soboto, 18. aprila 1981, ob 16. uri odkritje spominskega obeležja kurirske postaje G-30 pri osnovni šoli Bohinjska Bela.

Odkritje bo v okviru praznika Bohinjske Bele. Borce in aktiviste NOV, zlasti partizanske kurirje, kakor tudi vse krajanje vljudno vabimo na proslavo.

Drugih obvestil ne bo!

Janez Arh-Leskovc

Obvestilo

Pozivamo vse tovariše, ki so bili v formaciji bataljona VOS, formiranega septembra 1943 v Zagradcu, in še niso poslali izpolnjenega anketnega lista oziroma ga niso dobili zaradi pomankljivih seznamov, da pošljejo izpolnjen anketni list oziroma svoj naslov na: RSNZ Ljubljana, Beethovnova 3, odbor bataljona VOS.

Franc Črnogelj Zorko

Kje so meje...

10

Skupina GAP, ki jo je vodil Mario Kariž – Maks je bila ustanovljena po navodilih Maria Lizzera – Andrea. Tesno je sodelovala z bataljonom »Mazzini«, z VDV in Briškobeneškim odredom s tovarišem Zmagom, povezovala delo pri vzpostavljanju baz v Furlaniji. Sedež je imela v Azzanu (pri Ipplisu) ter delovala na območju Krmina, Gradiške, Palmanove, Vidma, Čedada in v vseh okoliških vaseh. Naloge skupine so bile: zaplembe orožja, municije, hrane, dobava zdravil in drugih potrebščin, likvidacija sovražnikovih pomagačev in vohunov, nadalje dobivanje informacij o sovražniku, njegovih premikih, moči, njegovih namerah in podobno.

Akcijo so izvedli trije člani skupine GAP in voznik osebnega avtomobila. Vodja skupine je bil Mario Kariž Maks, z njim sta bila Giorgio Sfiligoj – Terzo in Candidus. Maria Kariža – Maksa, rojenega 8. januarja 1911. leta v Trstu, je h partizanom pripeljal Peter Markandelj – Mark, doma iz Milj. Prispel je v Brkinsko četo v prvi polovici maja 1943. leta. Kariž je tako postal borec Brkinske čete. V začetku leta 1944 je Kariž pripadal Briškobeneškemu odredu. Sedaj živi v Cerknem.

Giorgio Sfiligoj – Terzo, rojen 26. oktobra 1926, leta v Krminu (Cormons), sedaj živi v Novi Gorici.

Arrigo Forniti – Mosca, rojen 1926, leta v Vicenzi, je umrl. Njegovi sorodniki živijo v Vicenzi.

Skupina, ki je 23. marca 1944. leta krenila iz zahodne Beneške Slovenije v Rezijo, je štela deset ljudi. Imela je nalogo, da minira edini veliki lok kamnitega mostu v Dunji (Dogna), 6 kilometrov južno od Tablja (Pontebba). Udeleženci pohoda so bili: Peter Mercandelj – Mark, Slovenec iz Milj pri Trstu rojen leta 1917, tedaj namestnik komandanta Briškobeneškega odreda in član Operativnega štaba za zapadno Primorsko. Dne 8. maja 1945. leta je umrl pod angloameriški motornim vozilom v Vidmu.

Arturo Siega, rojen 1924, leta, Slovenec iz Rezije, pozneje namestnik komandanta Rezijskega bataljona. Še živi.

Arrigo Forniti, rojen 1926, v Vicenzi, borec 2. bataljona Briškobeneškega odreda in obveščevalni oficir 158. brigade Gramsci.

Mario Conti, rojen 1924. leta v Sv. Lazarju pri Raveni, Italijan, borec 2. bataljona Briškobeneškega odreda. Ustreljen v Slanah pri Osojanih v Reziji 17. aprila 1944. leta.

Stanko Pieri, rojen 1921. leta v Nabrežini pri Trstu, Slovenec, pripadnik 2. bataljona Briškobeneškega odreda. Ustreljen v Slanah pri Osojanih (Rezija), 17. aprila 1944. leta.

Veselka Mizza – Čiči, Stankova žena, beneška Slovenka, rojena leta 1924 v Micottis pri Bardu, borka 2. bataljona Briškobeneškega odreda. Ustreljena v Slanah pri Osojanih (Rezija) 17. aprila 1944.

Jonny, Nemec iz Berlina, in trije Rusi, Šurka, Nikolaj in Karel, vsi borci 2. bataljona Briškobeneškega odreda. Vsi štirje ubiti 17. aprila 1944 v Slanah pri Osojanih v Reziji.

Koliko zmag in porazov! Če so porazi? Kakšno navdušenje ob uspehu na letališču Belvedere, a že tragična predaja novincev pri Zaplazah, njihova smrt teži vse navzoče... pa ponovno naprej, v akcijo posebnega pomena!

Vzponi in padci – vse za preboj na veliki protifašistični fronti, na bojnem polju svobodoljubnega človeštva, za svobodo človeka jutrišnjega dne, za svet naših vizij.

Desetina prostovoljcev je odšla na pot z neomajnim zaupanjem v pravičnost boja proti nacifašizmu, prepričani, da bodo uspeli, ker hočejo in so pripravljeni premagati največje napore. Roko v roki: Italijani, Nemci, Slovenci in borci iz Sovjetske zveze – povezuje jih skupna ideja, bojujejo se proti istemu sovražniku. Med njimi noseča borka, dvajsetletna Čiči. Krenila je na pot s svojim možem in soborci, da s svojo toplo čutečnostjo ženske spretno ureja vsakodnevne »drobne stvari« tovarišem ter istočasno s puško v roki osvaja svet za sebe, za druge, za bitje, ki se poraja v njej.

Naloge miniranja mostu niso izvršili. Naj jim ne zamerimo! Tudi drugi za njimi so nekoč hoteli porušiti ta most, pa niso uspeli, čeravno v ugodnejših razmerah.

Ali desetina mogoče ni ubrala prave taktike? Morebiti so se predolgo zadrževali na poti do cilja in trošili dragoceni čas? Tako so se odkrivali sovražniku, ki jim je postavljaval nešteto zank... Pasti, zasede, ukane so opažali, toda, ali so se zavedali sovražnikove besnosti zaradi strašnega poraza na letališču?

Kakšna ironija! Med sedmimi padlimi v Slanah pri Osojanih je bilo kar šest udeležencev boja na letališču, udeleženca sta bila tudi oba, ki jima je uspel hiter preboj, in tudi tretji, najmlajši osemnajstletni Arrigo, ki je doživljal pravo golgoto, dokler ni prišel zopet med svoje soborce.

Koliko je bilo znanja ali neznanja... koliko so njihove žrtve razplamtele neprestano težnjo človeka za boljšo in lepšo prihodnost?

Kako veliko junaštvo posameznika, skupnih podvigov, koliko premagovanja strahu, tragike...

Koliko herojstva ali vdanosti v podajanje mladega življenja za cilje in ideale svobode drugim, tistim, ki prežive, za nove rodove...

Koliko naporov ali vdanosti v podajanje mladega življenja za cilje in ideale svobode drugim, tistim, ki prežive, za nove rodove...

Koliko naporov za ohranitev lastnega življenja, za preboj, za obstanek!

Ali je izmerljiva veličina napredne ideje, gonilne silnice človeka in narodov?

Kje so meje človekove izdržljivosti, kje so meje idej napredka...

Ti spomini naj bodo skromen nagrobnik tistim, katerih mlada življenja so ugasnila in njihova trupla za vedno ostala na majhni planjavi Rezije, ter izročilo sedanjim in bodočim rodovom: za ideje, svobodo, napredek in mir – boj ni končan!

Gradivo so prispevali:
Arrigo Forniti (Mosca)
Arturo Siega
Giorgio Sfiligoj (Terzo)
Mario Kariž (Maks)
Viljem Gorjup
Zvonko Vodopivec (Nazdar)
Avgust Černetič
Dogodki so zgodovinsko dokumentirani.

Konec

Prispevek vojske pri izgradnji kraškega vodovoda

Armada in delovni ljudje
z roko v roki

Trdno sodelovanje med armado in delovni ljudmi je ena najpomembnejših prvin naše JLA v njenem 40-letnem razvoju. Skorajda ni družbene dejavnosti, kjer ne bi ta povezanost nepretrgoma prihajala do izraza. Ena najpomembnejših oblik sodelovanja je gotovo pomoč pripadnikov JLA pri izgradnji objektov družbenega standarda.

Morebiti so take akcije še toliko bolj pomembne za skrajne robove naše domovine, kot je na primer obmejno območje, kjer so vojaki sredi letošnje zime, 16. januarja, prvič zakopali s krampi v neizprosne kraške skale, da bi tudi na tem koščku naše domovine zbrali vse kapljice podtalne vode v kraški vodovod, ki bo napajal naš Kras. Ljudje se s Krasa odseljujejo, tudi zato, ker ni osnovnih življenjskih pogojev, ker ni vode. V interesu narodne obrambe pa je, da ljudje tu ostanejo, ti mejni braniki naše domovine. Danes je Kras brez vode, lahko se zgodi, da bo jutri obala. Izgradnja napajalnega sistema je zato nujna v najkrajšem času, in če ljudem pomaga naša armada, lahko govorimo o velikem prispevku mlade vojske domovini. Nihče jih ni prisilil, da so prišli sem. Prostovoljno so stopili v to delovno akcijo, ki bi ji lahko rekli akcija bratstva, saj sodelujejo v njej mladi iz vseh naših republik. In niso prišli zato, da bi si olajšali vojaške obveznosti med služenjem vojaškega roka, kajti te so poleg trdega dela na terenu neizogibne.

Brestovica pri Komnu. Tu trenutno inženirji iz vojaških enot v Ajdovščini, Vipavi in Postojni pod vodstvom Jovice Stanovića, že dolgoletnim mentorjem podobnih inženirskih del po Sloveniji, utirajo pot kraškemu vodovodu. Med ropotom kompresorjev s katerimi so doslej zvrtili že 9100 jam v razdalji enega metra v gole kraške skale, da bi jih minirali in skopali jarke, sem ujela nekaj besed o poteku dela. Najprej so očistili 12 kilometrov trase v širini štirinajstih metrov, ki je bila porasla z redkimi drevesi in nizkim grmičevjem. Minirane skale, zemlje namreč tu ne poznajo, so odstranili, in če bi jih nakopili, bi bil to 2200 kubičnih metrov velik kup. Očiščene jarke bodo splinirali in vanje položili cevi, po katerih se bo pretakalo 250 litrov zbrane podtalnice na sekundo. Z izgradnjo vodovoda v prvi fazi, ki bo zaključena 30. junija, nameravajo premostiti letošnjo sušo v juniju, juliju in avgustu, prihodnje leto, v drugi fazi, pa bodo vodovod podaljšali še od Lipe, kjer bodo letos zaključili dela, pa do Sežane.

Investitor, Kraški vodovod iz Sežane, je z marljivim delom vojakov več kot zadovoljen, saj marsikdaj prehitujejo načrtovano delo in s tem premagujejo hitro inflacijo, ki je značilna za naš zadnji čas. Vojaki se ne dajo. Premagujejo tudi največje strmine, kamor noben stroj ne more zraven; človek in dobra volja zmoreta vse. Za to dobro voljo in njene rezultate pa so vojaki nagrajeni. Najbolj prizadevni so deležni nagradnega dopusta.

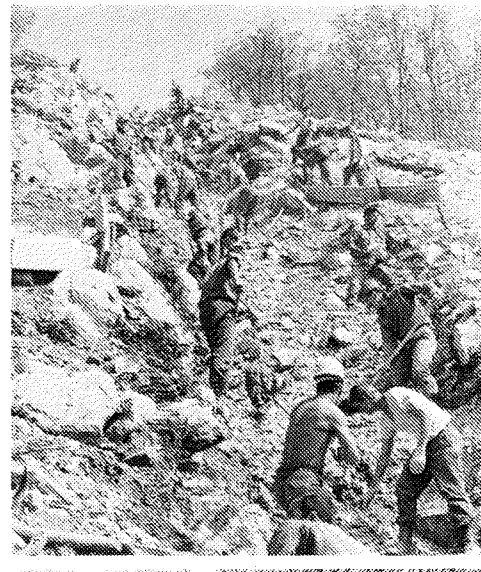
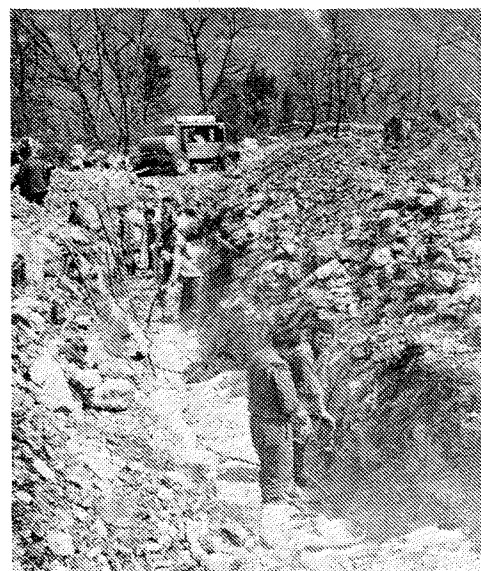
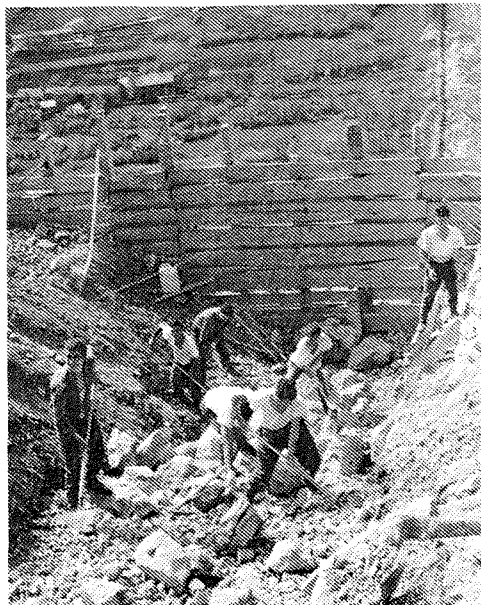
Brane Čulafič iz Ivangrada v Črni gori služi vojaški rok v enoti v Vipavi. Iz iste enote je tudi Enes Zaimović iz Zagreba. Dušan Lepšina iz Brežic pa je prišel na kraško vojaško delovno akcijo iz postojnske enote. Pogovarjamo se o akciji, o življenju v armadi, o sodelovanju z mladino v občini.

Enes: »Ni nam žal nobenega napora. Ne gradimo nekaj, kar bi bilo samo od danes do jutri; trud naših rok je dan prihodnjim generacijam. Delamo in mislimo na Titovo izročilo. To je jasna stvar. O tem ni treba veliko govoriti. Moramo za njim, če hočemo živeti tako, kot mi želimo in ne tako, kot hočejo drugi. S svojim delom izkazujemo pripadnost delavskemu razredu. Graditi kjerkoli v naši domovini, pomeni pomagati bratu.«

Dušan: »Na delu nismo vsak dan isti vojak. Eni odidejo, drugi pridejo. Veliko se naučimo, predvsem kolektivnosti. Z roko v roki naša dela hitreje napredujejo. Enodnevnna mladinska delovna akcija 60 mladincev iz Sežane, ki skupaj kopljejo vodovodne jarke, pa je povod za prihodnje skupne akcije vojske in mladine. Sicer pa smo povezani z mladinsko organizacijo v Sežani, ki je v svoj program sodelovanja vključila tudi predavanja o gospodarskem razvoju občine, kulturni del in šport.«

Armada, ki je vznikla iz naroda, mora stalno živeti z narodom – to je armada delavskega razreda.

Živa Drole

Strnjene vrste ob Titovi štafeti

Štafeta, simbol pripadnosti mladine in vseh delovnih ljudi Titovemu delu vztrajno stopa svojemu cilju naproti. S kolubarskega je prešla na užiško območje. Na trgu pred Titovim spomenikom v legendarnem mestu naše revolucije, v Titovem Užicu, jo je dočakalo več deset tisoč prebivalcev z radostnimi vzkliki in s ponosom v očeh, da pripadajo skupnosti tovariša Tita.

Mladina je štafeto palico ponesla naprej proti Požegi in Arliju. Blizu zgodovinskega mesteca Rudo so jo prevzeli mladi iz Bosne in Hercegovine. Z vso mladostno zagnanostjo nadaljujejo pot skozi mesta in vasi svoje republike. Povsod jo pozdravljajo ljudske množice, in zdi se, kot bi štafeta v njihovi sredi še bolj strnila v bratstvu in enotnosti vrste naših ljudi.

V naši republiki bomo štafeto pozdravljali od 23. do 29. aprila. Slovenski mladinci jo bodo prevzeli od hrvaških. Iz Metlike bo krenila po Dolenjski. V nekaj manj kot tednu dni ji bodo mladinci in mladinke ter delovni ljudje in občani tako kot vselej in povsod pripravili prirčen sprejem.

Drevesa za Tita

V vsej Jugoslaviji potekajo priprave na akcijo »88 dreves za Tita«, za katero je dala pobudo mladina. Namen akcije je, da bi z 88 drevesi ali z mnogokratnikom tega števila vsako leto počastili življenje Josipa Broza Tita. Skupaj z arhitekti in urbanisti naj bi nasadili gaje, gozdičke ali drevorede v vseh jugoslovanskih večjih in manjših krajih. Za posajena drevesa bodo skrbeli šolarji, taborniki, planinci in mladinske organizacije.

Pred veličastnim spomenikom prekomorcem v Ilirski Bistrici se večkrat ustavijo tudi koraki mlajših obiskovalcev. V mogočno stebrovje uprti pogledi se izgublja nekje v daljavi, kjer so naši prekomorci med narodnoosvobodilnim bojem »gradili« trdne opornike« novi domovini.

Šesti pohod prijateljstva

Zveza za telesno kulturo Nova Gorica in mladinska organizacija iz Nove Gorice organizirata letos že šestič zapored pohod prijateljstva. Namenjen je mladini do 17. leta starosti. Letos so se ga udeležili tudi mladi iz oddaljenih mest Italije in Slovenije, ne samo iz Nove Gorice in Gorice kakor drugega leta. Vseh udeležencev je bilo več kot 4000.

Zbrali smo se na Travniku v Italiji. Pot je bila dolga enajst kilometrov. Hodili smo po ulicah obeh omenjenih mest, ki so bile okrašene z zastavami. Na mejnem prehodu nas je pričakala godba na pihala.

Vsak udeleženec je prejel medaljo. Najpomembneje pa je, ker tak pohod neprisiljeno pomaga negovati prijateljsko vzdušje dveh držav.

MARTINA KRAMAR, 5. a
dopisniški krožek
OŠ Solkan

Kurirčkova pošta na osvobojenem ozemlju

Kurirčkova pošta, s katero slovenski pionirji obujajo tradicije narodnoosvobodilnega boja, še vedno potuje varno in mimo zased po naši ožji domovini. Na osvobojenem ozemlju pionirji povsod prireajo mitinge z bogatimi kulturnimi programi, v katerih sodelujejo tudi preživeli borci, ki najmlajšim pripovedujejo o dogodkih iz NOB.

FRANCE BRUS
Tesarska 5e
Kočevje

Kočevski pionirji predajajo kurirčkovo pošto pionirjem iz Starega trga ob Kolpi

Spis, ki ga je pionirski odred na osnovni šoli France Prešeren v Kranju izbral za v kurirčkovo torbico

S Titom v srcu

Kurirčkova pošta potuje tokrat brez navzočnosti tovariša Tita – toda potuje z njegovim likom v srcih. Vsi pionirji smo je še toliko bolj veseli in radi se spomnimo Tita in njegovih besed, namenjenih prav nam: »Biti pionir – to veliko pomeni. Pionir mora biti vedno prvi, biti mora najboljši pri učenju, pri delu in povsod.«

Te naloge se danes vsi zavedamo. Tovariš Tito je tudi rekel: »Bodite generacija, ki bo nadaljevala slavno tradicijo naše domovine, ki bo imela vedno najboljše lastnosti, katere so si naši narodi pridobili skozi zgodovino.«

Paziti moramo na svoj ugled, paziti na našo domovino; če bo treba, prijeti tudi za orožje. Tito je nam, pionirjem še posebej naročil, da se moramo pridno in vestno učiti. Marsikdaj pa ni tako. Včasih res tudi pozabimo na domačo nalogo, včasih pa je iz lenobe ne naredimo. Vsi obljubljam, da bomo pridni pri domačih nalogah in da bomo vestno opravljali naše dolžnosti, kar smo tudi dolžni svoji domovini.

Če hočemo biti res najboljši in vzor drugim, se moramo učiti, učiti in učiti in s tem izpolniti naročilo tovariša Tita.

MITJA LESKOVAR, 5. e
OŠ France Prešeren Kranj

Kurirčkova pošta v vse smeri

Kurirčkova proga TV-Dolenjska bo od 10. do 21. aprila prehodila pot od Vahte do Prekopa pri St. Jerneju, na gorenjski progi G so jo pionirji iz Kranja predali Tržičanom 14. aprila v Seničnem, slovenjegraški pionirji jo prav danes, 16. aprila predajajo svojim vrstnikom iz Velenja pri spomeniku ob Paki pri Šmartnem, pri-morska smer P vodi od Črnega kala pri spomeniku, kjer je danes, proti Šmarju, kjer jo bodo jutri pionirji iz Kopra izročili pionirjem iz Izole, na štajerski progi Š, pa je kurirčkova pošta danes v Ilovcih, kjer jo ljubumerski osnovnošolci predajajo ormoškim.

Ž. D.

Predvsem se je treba znebiti predsodkov

Za resnico je treba tudi kaj prestati

V tišini, kakršne zlepa ne najdeš v mestu, sem tik za veličastnim spomenikom revoluciji v Kozjem čakal na duhovnika Nika Marovta. Med čakanjem sem prebiral obledele črke; kruto zgovorne številke, v preteklost, prihodnost in sedanost zamaknjene verze pod obronki Bohorja. Dva tisoč dvesto šestintrideset borcev, talcev in žrtev nacističnega divjanja. Grobnica in zadušljiv, soparen mir. Umetnina kiparja Stojana Batiča nevsiljivo dopolnjuje idiličen trg in ga polni s spomini.

V preteklost, sedanost in prihodnost sva se podala z Nikom Marovtom, ko je vendarle prišel, kopico vprašanj sva premlela v starem kozjanskem farovžu, vprašanja, ki že nekaj časa razgibavajo tako vernike kot nevernike, družbo nasplo.

Kadar kdorkoli spregovori o vprašanjih demokracije, svoboščin takšnih ali drugačnih in s tem v zvezi o položaju Cerkev v okviru socialističnega samoupravljanja, zbudi pozornost, ki je seveda še večja, kadar se o tem razpiše časopisje onstran naših meja.

»Razumljivo. Mi smo pri nas v zadnjih tridesetih letih po pameti uredili odnose med različno mislečimi, tudi odnose med različnimi narodnostmi, kar je, to lahko zatrdim, fenomen. Ta fenomen preprosto izvira iz tega, ker se leta 1941 nismo vpraševali, kam kdo spada, kakšne barve je, pač pa smo si bili svesti, da se morajo vsi pošteti, dobro misleči ljudje bojevati za svoj narod. Tudi ni bilo vprašanja, ali naj se vernik bojuje ob komunistu ali ne.

Vse to je danes mnogim zunaj naših meja nerazumljivo, ta složnost. Kako pa naj vedo, če ne žive pri nas, ali pa slišijo o nas le od sovražno razpoloženih ljudi. Politična emigracija ne zna ali pa noče priznati, da je pri nas vse drugače, kot si zamišljajo.

Minuli teden sem bil v Sovjetski zvezi. Domovini socializma, napredka... z nami pa se vendarle ne morejo primerjati glede ureditve teh vprašanj. Mi smo na tej zemlji dovolj trdno vsidrani, mislimo realno, nikogar ne podcenjujemo in precenjujemo, živimo prijetno. V tem ni ničesar sanjskega, nikakršnih utvar.

Socialistična samoupravna skupnost se je vedno trudila, da bi dosegla strpen dialog s Cerkvijo. Vsaj v zadnjih dvajsetih letih ni bilo storjenega ničesar, kar bi absolutno ogrozilo obstoj verskih skupnosti. Izhajajoč iz leninističnih opredelitev, smo le zahtevali, naj postane religija zasebna stvar. To je tudi Kardeljeva opredelitev v Smereh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Kljub takšnim opredelitvam in ureditvi odnosov med Jugoslavijo in sveto stolico prihaja vendarle do razhajanj.

»Eno je deklaracija, drugo meddržavniški dokument, tretje vsakdanost. Ljudje so še polni predsodkov, najsibo to star klerikalec izpred vojne, kdorkoli... Dokler se ne bomo znebili predsodkov in kopali in brskali po zgodovini, bo težko govoriti o sožitju. Vem, da problema ne bi smeli raztegovati, mi, Cerkev, mu dajati drugačnih dimenzij. Navsezadnje se vsi bojujemo za to, da bi bolje živeli. Čudovita je Kardeljeva misel, da

ti sreče ne more dati nihče drug, če si je ne ustvariš sam.

V socialističnem samoupravnem sistemu nima nobenega pravega pomena, ali je kdo veren ali ne, pomembno je le, kaj čuti do socializma, kako se ravna. To so naposled tudi ugotovitve škofa Grmiča.

»Grmič je posebno poglavje v slovenski Cerkvi. Je hkrati prvi, pa – upajmo – ne poslednji človek uradne Cerkve, ki je pošteno povedal, kaj misli. Za to je potrebno junaštvo. Kot zagovornik socialistične misli je postavil kariero na kocko. Vemo, kako se je obrnila. Nič zato. Kot škof, teolog in človek je vsekakor veličina.

Dogodki z njim v zvezi so povzročili, da je postalo življenje znotraj slovenske cerkve zanimivo tako za verojuče kot neverujoče, tudi v tujini. Dejansko je redek primer, da bi si upal škof, kapitularni vikar, tako odločno postaviti v bran poštenih odnosov med ljudmi. Zanimivo tudi zaradi tega, ker je škof Grmič človek, ki zelo dobro pozna filozofijo, da o marksizmu ne govorim. Gre pa predvsem zato, ker izhaja iz svojih lastnih, temeljito domišljenih izhodišč: vedeti je treba, da izhaja iz revne, preproste družine. Socialne razlike je občutil na svoji koži.

Očitno je, da ravnanje in miselnost škofa Grmiča močno vplivata na duhovnike, zlasti na generacijo, iz katere izhajate tudi vi.

»Brez dvoma. Četudi se je odrekel škofovski službi, ostaja naš profesor, naš škof, najpomembnejše pa je, da nam je pokazal, da je treba za resnico – izkušnja iz narodnoosvobodilnega boja je že znana – tudi kaj prestati, žrtvovati. V tem je njegova veličina.

Večkrat je bilo poudarjeno, da je skrb države do Cerkve zgled na tako z najvišjih cerkvenih vrhov kot tudi uradnega Vatikana. Opozorimo naj na zdravstveno, socialno in pokojninsko zavarovanje duhovnikov. Država prispeva potrebna sredstva za teološko fakulteto v Ljubljani. Za različna obnovitvena dela na sakralnih spomenikih. Nikakršnih težav ni pri poučevanju verouka, kadar je ta v že zdavnaj dogovorjenih mejah. Sedaj se pojavljajo drugačne zahteve.

»Način, kakršen obstaja, je po mojem primeren, težnje, ki se pojavljajo, nismiselne: verouk ne sodi v šolo. Vera je strogo zasebna stvar, sestavni del duhovnega življenja nekega posameznika, zato verouk tudi predmet v šoli ne more biti, pa tudi iz že znanih, dogovorjenih dejstev ne.

Pred časom je škof Grmič dejal, da socialistična družbena ureditev zagotavlja svobodo tiska znotraj Cerkve. V zadnjem času znova prihaja do »drugačnega« gledanja na zgodovino, pri tem tisk ne igra majhne vloge, mi pa smo se do vloge duhovščine, predvsem v medvojni Ljubljanski pokrajini, že zdavnaj jasno opredelili in dorekli vse, kar je bilo treba povedati.

»Kar se tiče svobode tiska: tega v naši družbi gotovo ni malo, kar niti ni slabo. Verskega elementa pač ne moremo črtati iz družbe, sicer se pa tudi nihče ne trudi. Polpretekla zgodovina je boleča točka slovenske cerkve, dela slovenske cerkve. Ne vem, ali nočemo ali pa smo res moralno nesposobni reči enkrat bob in bob in popu pop. Sleherno opravičevanje je nerazumljivo. Prav bi bilo, če bi si priklicali v spomin izjavo, ki jo je na nekem predavanju dal profesor Janžekovič pred vojno ali na začetku v Mariboru, ko je dejal, da bi se moral človek odločiti za narod, kljub temu, da mu vera drugače narekuje. To je bila tisti krat junaška, klana izjava, zgodovina jo je potrdila. Tudi pri nas bi se morali enkrat odločiti in reči: bilo je narobe, žal nam je, oprostite... Če se sploh opravičiti, oprostiti da. Skrivati se za nevednost, nepoznavanje, se mi zdi nepričljivo.

Prepričani smo, da ima Cerkev na voljo precej možnosti znotraj socialističnega samoupravljanja, vprašanje pa je le, kako te možnosti izkorišča. Na to je opozoril tudi škof Grmič.

»Skupaj z Grmičem se strinjam: veliko je neizkoriščenih možnosti. Predvsem na področju sodelovanja s socialistično zvezo, njenimi organizacijami. V naši občini bi to sodelovanje lahko poveljilo. Koordinacijski odbor za verska vprašanja dobro deluje, občasni sestanki so obojestransko koristni, spoznavamo se, izmenjujemo misli in tako pač vemo, kaj nam je potrebno.

Naslednje vprašanje naj bo citat besed škofa Grmiča: Slovenska cerkev huđo trpi na klerikalizmu. Vse preveč je obrnjena v preteklost in izkazuje vse premalo pripravljenosti, da bi se usmerila v sedanost. Zatorej v glavnem sprejema socializem kot dejstvo, premalo pa stori v službi svojega ustvarjalno eshatološkega poslanstva in navzočnosti v socialistični družbi. Potrebna bi bila torej pripravljenost za tveganje strukturalne preobrazbe Cerkve, ki bi bolj ustrezala samoupravnemu sistemu.

»Takšne spremembe so bile v instituciji, kot je Cerkev, vedno kočljiva zadeva. Morali bi se prilagoditi razmeram. Vendar ne gre toliko za strukturalne spremembe kot za spremembe naše miselnosti. Še vedno je velik del vernikov in duhovnikov pod vplivom nekakšnega štetja, obarvanosti na rdeče in črno, vernikov in nevernikov. Saj Cerkev ni izvendružbeni pojav, ni tujek in ne more biti. Bo pa postala, če se bo zapirala, spogledovala s preteklostjo... pogledimo raje v prihodnost, kako se čim pametneje vključiti v družbo, zanjo kar največ narediti!«

Se en citat kot vprašanje, iz Kardeljeve knjige Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja: Cerkev brez španovije s protisocialističnimi in protisamoupravnimi silami je lahko v naši deželi prav tako svobodna kakor vse druge oblike interesov našega delovnega človeka...

»Enkrat moramo priti do tega, da se ne bomo ozirali na to, kaj bo kdo rekel o nas v Argentini, Franciji, Nemčiji, kje drugje po svetu. Sramota našega dvajsetega stoletja je, za Cerkev, da nekateri ljudje zunaj vodijo naše odločitve. To ne gre. Odločitve naj prihajajo od nas samih.

Vrnimo se še enkrat k izkrivljanju zgodovinskih dejstev, vračanju v polpreteklost. Takšno ravnanje upravičeno za deva ob negodovanje samoupravne družbe. Verski list Družina je nedolgo tega objavil fotografijo človeka, ki je med vojno deloval v Ljubljani kot policijski agent, kasneje pa je postal duhovnik v emigraciji.

»Da, slika duhovnika Čretnika je bila na prvi strani. Narobe je zategadelj, ker se še vedno ne znamo odmakniti od ljudi, ki slabo mislijo o naši domovini ali so mislili pa tudi delali. Ni primerno trditi in se skrivati za izjavami, da ni bilo povedano, kdo je to. Ta izjava me ne prepriča. Slovenski metropolit bi to moral vedeti, ali vsaj ljudje ob njem.

Mnogo duhovnikov se je bojevalo ob strani partizanov, zlasti na Štajerskem, Primorskem. Enostransko, večkrat zagrenjeno mnenje o delovanju Cerkve med vojno je pustilo sledove. Danes obsojamo vse to, obsojamo klerikalizem, vendar nima nobenega smisla iskati nekakšna zgodovinska opravičila, še manj na osnovi ideoloških nasprotij.

»Prazen je bil in je strah pred takšno ali drugačno ideološko nevarnostjo. V idejo pač moraš trdno verovati. Če ravnaš tako, si sposoben ob sebi mirno trpeti drugo idejo in živeti z njo v sožitju. Fanatizem je norija. Če nismo sposobni živeti eden ob drugem, je v nas nekaj narobe. Primerno bi bilo, da bi danes šla naša slovenska Cerkev svojo pot, ne v stran od Rima, da bi zadihala s specifičnostjo, ki ji je dana. Morala bi biti široka. Širokost je odrekanje. Če se ozrem na Kardelja: v svojih Spominih je nekajkrat pokazal, kako zelo je moral trpeti prav zaradi te širine duha.

Milenko Strašek